

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK BİLİM DALI

**AÇIK OFİS TASARIMLARINDA PERFORMATİF
KİŞİSEL MEKAN ÖRGÜTLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sema SADE

İstanbul, 2014

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK BİLİM DALI

**AÇIK OFİS TASARIMLARINDA PERFORMATİF
KİŞİSEL MEKAN ÖRGÜTLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan

Sema SADE

Öğrenci No:

120808004

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Fitnat CİMŞİT KOŞ

İstanbul, 2014

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Açık Ofis Tasarımlarında Performatif Mekan Örgütlenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.15.09.2014

Sema SADE

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI SONUÇ TUTANAĞI

Beykent Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Aşağıda tez adı belirtilen yüksek lisans öğrencisi 120808004 numaralı Sema Sade 15-09-2014 tarihinde sunduğu ve savunduğu tezi hakkında¹ oybirliğiyle, KABUL kararı verilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla arz ederiz.

Anabilim Dalı	: İç Mimarlık
Programı	: İç Mimarlık
Tez Başlığı ²	: Açık Ofis Tasarımlarında Performatif Kişisel Mekan Örgütlenmesi

<u>Tez Sınav Jürisi</u>	<u>Öğretim Üyesi</u>
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Fitnat Cimsit Koş
Üye	: Doç. Dr. E. Dilay Güney
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Bilge Gönül

İmza

¹ Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri, tez hakkında “kabul”, “düzeltme” veya “red” kararı verir. Jüri başkanı, jüri üyelerince imzalanmış sınav tutanağını, tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitü yönetimine teslim eder. Tezi başarısız bulunan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gerekli düzeltmeleri yaparak ve yönetmelikte belirtilen usullere uygun olarak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sınavında da tezi kabul edilmeyen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir. (Beykent Lisansüstü eğitim ve Öğretim Yönetmeliği-Madde30-4)

² İleride doğabilecek aksaklıkların engellenmesi için tezin başlığının yazılması gerekmektedir.

ÖNSÖZ

Bu çalışma kapsamında, açık ofis çalışma alanlarının ve kullanılan çalışma ünitelerinin hem tarihsel gelişim süreçleri hem de mekan etkileri incelenirken, açık ofis çalışma alanı içerisinde mekan elemanlarının kullanıcı- ürün- mekan etkileri mekânsal faktörler ve tasarım faktörleri doğrultusunda etkileri göz önünde bulundurularak kişisel mekan örgütlenmelerinin açık ofis çalışma alanında nasıl sağlanacağını da inceleyip sorgulamaktayız.

Açık ofis çalışma alanlarında “performatif kişisel mekan örgütlenmesi” kavramının tarihsel ve tasarım açısından ele alınarak irdelenmesi ve kişisel mekan örgütlenmelerinde bir değerlendirme modeli oluşturması hedeflenen bu çalışma Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı yüksek lisans programında yapılmıştır.

Bu tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen, gerçekleşmesinde önemli katkılarda bulunan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fitnat Cimşit Koş’ a teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda yardımlarından ve katkılarından dolayı hocalarım Yrd. Doç. Dr. Bilge Gönül ve Doç. Dr. E. Dilay Güney’ e teşekkür ederim.

Araştırmalar doğrultusunda yapılan alan çalışmamda bana kapılarını açan ve yardımcı olan Doğuş Center Maslak NTV Stüdyosu çalışanlarına ve Konuk Sorumlusu Demet Özbay’ a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan aileme desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

AÇIK OFİS TASARIMLARINDA PERFORMATİF KİŞİSEL MEKAN ÖRGÜTLENMESİ

Tezi Hazırlayan: Sema SADE

Özet

Çalışma mekanı ihtiyacından doğmuş olan ofisler, teknoloji, ekonomi ve insan faktörünün etkisi ile zamanla değişimlere uğramıştır. Bu süreçte pek çok farklı çözümler oluşmuştur. Aranılan çözümlere etken olarak, mobilya sektörü de paralel bağlamda değişmiş ve gelişmiştir. Çalışma şartlarının değişmesi açık ofis çalışma sistemlerinin oluşumuna ve bu mekanlarda kullanılan çalışma ünitelerinin fonksiyonel anlamda değişimine sebep olmuştur. Açık ofis mekanlarının kalabalık çalışma alanları olması sebebi ile çalışanlar bu mekan içerisinde kendilerini ait hissettikleri kişisel alanlar oluşturmak istemektedirler.

Çalışma kapsamında, açık ofis mekan kavramları, mekan- ürün- kullanıcı faktörleri ve etkileri doğrultusunda belirlenmiş ve tanımlanmıştır. Mekana mimari oluşum ve imaj kazandırılırken, açık ofis sistemindeki çalışma alanlarında, aidiyet hissi uyandıracak, kişisel sınırları kuran bir organizasyon oluşumunu sağlayacak öğelerin mekânsal kavramları analiz edilmiştir. Oluşturulan açık ofis çalışma alanlarındaki mekansal organizasyon kavramlarının kullanılan mekan elemanları ile kişisel alan oluşturulurken nasıl verimlilik kazanabileceği araştırılmıştır.

Oluşturulan kavramlar doğrultusunda, geçmişten günümüze açık ofis mekanları ve mekan elemanlarının tasarım stratejileri incelenmiş, tasarım sürecinde mekanın formunu, karakterini oluşturan etkenlerin ve bu etkenlere bağlı tasarımcıların yaklaşımları tarihsel süreçte belli parametreler doğrultusunda detaylandırılmıştır. Açık ofis mekanlarının oluşumu ve tarihsel gelişim süreçleri, ofislerin gelişmesi ile beraber mobilya sektöründeki değişikliklerin ofis mekanlarını etkilemesi sebebi ile ofis mobilyalarının tarihsel gelişim süreçleri incelenmiş, detaylandırılmıştır.

Açık ofis mekan elemanlarının mekan- ürün- kullanıcı etkileri fonksiyonellik, esneklik, ergonomi gibi kavramlar doğrultusunda sorgulanarak, modeller tasarımcı yaklaşımları ile irdelenmiştir. Tasarlanan mekan elemanlarının formu, fonksiyonelli,

malzeme tercihi, mekanda oluşturduğu mimari karakteri mekan ve tasarım faktörleri doğrultusunda algısal ve işlevsel yönden incelenmiştir. Mimari tasarımda değerlendirme ölçütlerinin tasarım koşullarına uygunluğu, planlama, uygulama aşamaları parametrik yöntemlerle belirlenmiştir.

Tüm kavramsal tartışmaların ışığında, aynı mekan içerisinde üç farklı ofis tipini barındırması sebebiyle karşılaştırmalı analiz yapmak üzere alan çalışmasında tercih edilmiş olan bir basın- yayın şirketinin açık ofis çalışma mekanında incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler mekansal, donatı ve kullanıcı odaklı karşılaştırmalı yaklaşımlarda bulunularak gözlemler ve anket çalışmasıyla performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin belirleyiciliğini nitelendirmektedir. Açık ofis mekanlarının, mekan elemanları ile bir sistem olarak projelendirilmesi, kullanıcıların ve mekanın verimlilik kalitesini arttırmaya yönelik yaklaşımların ortaya konmasını sağlayacak; kullanıcıların beklentileri ve iş işleyişine uygun beklentiler doğrultusunda mekan örgütlenmelerinin nasıl kişiselleştirilebileceği incelenmiştir.

Sonuç olarak, açık ofis çalışma mekanlarında hangi parametrelerin mekan ve kullanıcıyı nasıl etkilediği araştırmalar, gözlemler ve anket sonuçları doğrultusunda anlatılmaktadır. Tasarımla kişiselleştirilmiş açık ofis çalışma mekanlarının kullanıcı ve mekan etkileri görülmüştür. Açık ofis çalışma mekanlarında, mekânsal, kullanıcı ve donatı odaklı faktörler doğrultusunda belirlenen parametrelerin mekan ve kullanıcı etkileri hakkında bilgi vermektedir. Performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin, açık ofis çalışma mekanlarında nasıl sağlanabileceği hakkında yönlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Açık Ofis Mekan Örgütlenmesi, Kişisel Mekan, Tasarım Odaklı Performatif Mekan

PERFORMATIVE PERSONAL SPACE ORGANIZATION FOR OPEN OFFICE DESIGNS

Presented by: Sema SADE

Abstact

Which are evolved from the necessity of working spaces have changed in the course of time with the effects of technology, economics and the human factor. In this period numerous solutions have been provided. The furniture industry has also changed and developed in parallel, as a factor of the searched solutions. The changing of the working conditions has led to the creation of open office working systems and to functional changes on the working units which are used in these places. As open offices are crowded working areas, the workers want to create individual spaces within these spaces, which they can feel they belong in.

Within the scope of this study, open office space concepts were determined and defined in the second chapter, in line with space- product- user factors and effects. While the space is given an architectural creation and image, the spatial concepts of the elements which will create an organization that will stir the feeling of belonging, defining the personal limits in working areas of open office system were analyzed. How productivity can be gained while private spaces are created through the use of space elements of the spatial organizational concepts in the created open office working areas was studied.

In line with the concepts which were established, the design strategies of the open office spaces and the space elements were investigated from the past to the present and the factors that create the form and character of the space in the design process, and the approaches of the designers committed to these factors were described in detail within the historical process, in line with certain parameters. The creation and historical development processes of open office spaces, and the historical transformation processes of office furniture resulting from the changes in the furniture sector together with the development of offices effecting the office spaces were also investigated and detailed.

The space- product- user influences of the open office space elements were examined in line with concepts such as functionality, flexibility and ergonomics, and

the models were studied with the designers' approaches. The designed space elements' form, functionality, material preferences and the architectural character created in the space were examined in accordance with the environment and design factors with respect to perceptions and functionalities. The evaluation criteria's suitability to designing conditions in architectural design and the planning and application stages were determined through parametric methods.

In light of all of the conceptual discussions, examinations were carried out in the open office working space of a media company which was preferred for the comparative analysis due to its containing three different office types in the same space. These examinations qualify the decisiveness of the performative personal space organizations through spatial- equipment- and user- focused comparative approaches by making observations and carrying out questionnaire studies. Planning of the open office spaces with space elements as a will provide to create new approaches for improving the quality of productivity of the users and the space; how the organization of the spaces can be personalized in line with the expectations of the users and expectations in accord with work operation has been analyzed in this study.

In conclusion, which parameters affect the space and the user in open office working spaces, and how they affect, is described in accordance with the studies, observations and the results of the questionnaires. The effects of open office working spaces personalized through design on the users and the space were seen. It provides information regarding the effects of the parameters that are determined in line with the spatial, user and equipment focused factors, on the spaces and users in the open office working spaces. Directions have been presented regarding how performative personal space organizations can be provided in open office working spaces.

Key words: Open Office Space Organization, Private Space, Design-oriented Performative Space

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Özet.....	i
Abstact.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam	3
1.3. Yöntem	3
2. PERFORMATİF KİŞİSEL MEKAN KAVRAMLARI	4
2.1. Mekansal İmaj	4
2.2. Mekan ve Aidiyet	4
2.3. Verimlilik	6
2.4. Kişisel Mekan ve Sınır	7
2.5. Sosyal Mesafe ve Etkileşim	7
2.6. Mekansal Organizasyonun Performansı Arttırma Etkileri	8
3. TASARIM STRATEJİLERİNE BAĞLI AÇIK OFİS MEKANLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
3.1. Ofis Mobilyalarının Tarihsel Gelişim Süreçleri	10
3.2. Açık Ofis Mekanlarının Tarihsel Gelişim Süreçleri.....	18
4. PERFORMATİF MEKAN ÖRNEĞİ OLARAK AÇIK OFİS	21
4.1. Performatif Mekan Elemanlarının Mimari Karakterleri	23
4.1.1. İşlevsellik	25
4.1.2. Dönüştürülebilirlik	27

4.1.3.	Esneklik.....	29
4.1.4.	Ergonomi.....	30
4.1.5.	Yatay ve Düşey Sınır Kurucu Elemanlar	32
4.2.	Modeller ve Tasarım Süreçleri	36
4.3.	Aydınlatmalar	37
4.4.	Sürdürülebilirlik	39
4.4.1.	Çevreye Duyarlı Malzeme	42
4.5.	Teknolojik Verimlilik.....	44
4.6.	Bölüm Sonucu; Alan Çalışmasına Yönelik Parametrik Yöntem Gelişimi..	45
5.	ALAN ÇALIŞMASI.....	46
5.1.	Amaç	47
5.2.	Yöntem ve Parametreler	47
5.3.	Alan Çalışması İçin Seçilen Mekansal Organizasyon Şemaları.....	48
5.4.	Bulgular ve Karşılaştırmalar	52
5.4.1.	Mekansal Odaklı Analiz.....	53
5.4.2.	Donatı Odaklı Analiz	54
5.4.3.	Kullanıcı Odaklı Analiz	56
5.5.	Bölüm Sonucu ve Öneriler	64
6.	SONUÇ.....	66
	KAYNAKLAR	69
	EKLER.....	74
	Ek-1: Anket.....	74

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo.1. Alan Çalışması İçin Seçilen Açık Ofis Mekanlarının Karşılaştırmalı Analiz Tablosu	48
Tablo.2. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Mekânsal Odaklı Analiz Tablosu	54
Tablo.3. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Donatı Odaklı Analiz Tablosu.....	55
Tablo.4. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kullanıcı Odaklı Analiz Tablosu.....	57
Tablo.5. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Yapılan Gözlem ve Tespitlere Bağlı Analiz.....	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil.1. Aksiyon Ofis 2 Tipi Ofis Yerleşim Örneği.....	15
Şekil.2. Alan Çalışması Kapsamındaki Mekanların Organizasyon Şeması	50
Şekil.3. Alan Çalışması Kapsamındaki Mekanların Tasarım Yaklaşım Şemaları	51
Şekil.4. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Kullanılan Mobilya Üniteleri Ve Detayları.....	52
Şekil.5. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Mekânsal Organizasyona Ait Karşılaştırmalı Görsel Diagram	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Şekil.5. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Mekânsal Organizasyona Ait Karşılaştırmalı Görsel Diagram	60
Şekil.6. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kişisel Yaklaşım Tabloları.....	61
Şekil.7. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kişisel Yaklaşım Tabloları.....	62
Şekil.8. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Açık Ofis Çalışma Mekanı Kullanıcı Etkileri.....	63

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa No.

Fotoğraf.1. Durham Başrahibi Lawrence Minyatürü.....	11
Fotoğraf.2. Jean Mielot Minyatürü	11
Fotoğraf.3. Sekreter Masası	12
Fotoğraf.4. Modern Verimlilik Masası	12
Fotoğraf.5. Wooton Ofis Dolap Sekreteri	13
Fotoğraf.6. Aksiyon Ofis 1	14
Fotoğraf.7. Aksiyon Ofis 2	15
Fotoğraf.8. Ethospace Sistem Örneği	16
Fotoğraf.9. Panelsiz Açık Ofis Mobilya Üniteleri Örneği	17
Fotoğraf.10. Centraal Beheer Binası ve İç Mekan Görünüşü	19
Fotoğraf.11. END Serisi Oturma Birimleri.....	26
Fotoğraf.12. IBM Pilot Headquarters İç Mekan ve Dış Cephesinden Görünüşler ...	28
Fotoğraf.13. Çalışma İstasyonu ve Bir Ofis Düzenlemesi İçindeki Görünüşü.....	28
Fotoğraf.14. Çalışma İstasyonu Örnekleri	30
Fotoğraf.15. Ergonomik Sandalye Örneği	32
Fotoğraf.16. Algılanması Düşük Olan Taban Düzlemine Bir Örnek	33
Fotoğraf.17. Yükseltilmiş Taban Düzlemi Örneği.....	33
Fotoğraf.18. Baş Üstü Düzlemi Örneği	34
Fotoğraf.19. Yatay ve Düşey Düzlemlerin Ortak Kullanımdaki Etkisi.....	35
Fotoğraf.20. L Şeklindeki Düzlemler	35
Fotoğraf.21. Times Meydanı 4 Binası	40
Fotoğraf.22. Commerzbank Binası	41
Fotoğraf.23. Doğuş Center Maslak	49

KISALTMALAR

ABD. : Amerika Birleşik Devletleri

DB. : Desibel

YY. : Yüzyıl

1. GİRİŞ

Bu çalışma kapsamında, kullanıcının kişiselleştirme çabasının ötesinde, mekanın tasarımının onu sunma potansiyeli araştırılıp, sorgulanmaktadır. Kullanıcının kişiselleştirme çabasından bağımsız, bunu bir performatif yapı olarak kullanıcıya sunulabilir mi?

Kişiselleştirme kullanıcının bulunduğu her alanda kendi kişisel alanını oluşturmanın ötesinde, kişinin değil, mekanın yarattığı alanla sağlandığı zaman performatif kişisel mekan kurgusunun yaratılması sağlanabilir. Performatif kişisel mekan, açık ofis çalışma alanlarında, mekanın verimli planlanması ile kullanılan mekan elemanlarının oluşturduğu, kullanıcının aidiyetlik hissettiği esnek, ergonomik ve fonksiyonel olgular doğrultusunda projelendirilmiş bütünleşik tasarım alanı olarak tanımlayabiliriz.

Mekan, açık ofis, kişiselleştirme, performatif kişisel mekan ve mekan örgütlenmesi kavramları; açık ofis çalışma mekanlarının ve mekan elemanlarının tarihsel ve gelişim süreçleri esneklik, ergonomi, verimlilik, fonksiyonellik gibi yaklaşımlarla açık ofislerde nasıl performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin sağlanabileceği irdelenmektedir.

Mekansal örgütlenme, mekanın örgütlenmesi tasarlanırken mekan bu örgütlenmeyi nasıl ön görmektedir?

Tasarlanan mekanın işlevselliği ve mekansal faktörleri göz önünde bulundurularak projelendirilmesi ve bu doğrultuda mekan elemanlarının tercih edilmesi mekan örgütlenmesini verimli kılabilmektedir. Mekan örgütlenmesinde etkili olan faktörler tasarlanmış bir alan oluşturma alt yapıları fikri ile araştırılmakta, tarihsel gelişim süreçleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Tarihsel gelişim süreci; ofis mekanlarının oluşumu, gelişimi ve açık ofis çalışma alanlarına geçiş süreci ile beraber mekan elemanlarının da gelişim süreçleri araştırılmaktadır. Mekânsal, donatı ve kullanıcı odaklı yaklaşımlar doğrultusunda oluşturulan parametreler mekânsal örgütlenmenin belirleyicileri niteliğindedir. Mekanın yapısal durumu projelendirmede önem oluşturan etkenlerden biri olduğu araştırmalar ve bulgular doğrultusunda gözlemlenmektedir. Tasarlanan mekanın yapısal durumu, mekan örgütlenmesinde etkili olan tasarlanmış mekanın ve mekan elemanlarının tercihlerinde belirleyici niteliklerini oluşturmamızda yardımcı olmaktadır.

Açık ofis çalışma mekanlarında, performatif kişisel mekan örgütlenmesi mekanın kişiselleşmesini ve kullanıcının aidiyetlik hissedeceği verimli bir tasarım

alanı oluşumunun sağlanabilmesi karşılaştırılmalı alan çalışmasıyla analiz edilip değerlendirilmektedir. Açık ofis çalışma mekanlarında performatif kişisel mekan örgütlenmesinin sağlanması tasarım faktörleri doğrultusunda incelenerek, tasarım ve mekan faktörlerinin oluşturduğu bütünleşik tasarım yaklaşımı ile araştırılıp değerlendirilmektedir. Tasarım ve mekan faktörlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi ile verimli bir tasarım alanı oluşumunun sağlanabileceği araştırmalar sonucunda gözlemlenmektedir. Yapılan araştırmalar kapsamında, açık ofis çalışma mekanlarında kişisel mekan oluşturma ve mekan örgütlenmesi tasarım bağlamında araştırılmaktadır. Alan çalışması kapsamında incelenen bir basın-yayın şirketinin aynı çalışma mekanında üç farklı açık ofis mekan örgütlenmesini barındırması nedeniyle karşılaştırmalı analizler yapılarak, mekan örgütlenmesi sorgulanmaktadır. Fotoğraf çekim izni olmadığı için, çalışma görsel tablolarla bütünleştirilmiştir. Analizler mekânsal, donatı ve mekan odaklı faktör parametreleri doğrultusunda; gözlem ve anketlerle desteklenmiştir.

Açık ofis çalışma mekanlarında kişisel mekan oluşumu, mekan örgütlenmesini verimli kılmaktadır. Açık ofis çalışma mekanlarının çoklu çalışma mekanlarını barındırması ve homojen bir yapıya sahip olması nedeni ile parametrik ve stratejik yaklaşımlarla tasarım etkileri belirlenmiş ve mekan örgütlenmesinin kişiselleştirilmesi amaç edilmiştir.

1.1. Amaç

Performatif kişisel mekan, farklı departmanların bir arada çalıştığı açık ofis çalışma mekanlarında insan- ürün- mekan ilişkisi kapsamında, çalışanlara aidiyetlik hissi sağlayan, parametreleri tarifleyen verimli bir tasarım alanıdır.

Açık ofis sistemlerinin çoklu çalışma mekanlarını barındırması nedeni ile çalışanların kendilerini ait hissetmelerini sağlayacak kişisel alan örgütlenmelerinin tasarım parametrelerine etkisi, performatif bir optimum çözüm ve tasarım süreci temel alınarak incelenmiştir. Modellerin tasarım süreçlerinde mimari karakterleri incelenerek, mekânsal organizasyonda performansı artırma etkileri ve değiştirilebilir esnek mekanların tasarım süreçleri mekânsal, donatı ve kullanıcı odaklı parametreler doğrultusunda incelenmiştir.

Alan çalışması için seçilen açık ofis mekanlarının karşılaştırmalı parametreleri, aydınlatma, akustik, havalandırma gibi mekânsal faktörler ve fonksiyonellik, esneklik, ergonomi ve malzeme kullanımı gibi tasarım faktörleri

doğrultusunda, çoklu çalışma mekanlarında kişisel mekan oluşturma amaç edinilerek belirlenmiştir.

1.2. Kapsam

Performatif kişisel mekan kavramları; mekansal imaj, aidiyet, verimlilik, kişisel mekan ve sınır, mekânsal organizasyonun performansı arttırma etkileri, sosyal mesafe ve etkileşim belirleyicileri doğrultusunda araştırılmıştır.

Kavram olarak bir düzenleyici olan ofisin, tasarım kriterleri, evreleri, değerlendirme ve biçimlendirme stratejileri ile tasarım sürecindeki dönemsel yaklaşımlar araştırılmıştır. Açık ofis çalışma mekanlarının ve mekan elemanlarının oluşumu ve tarihsel gelişim süreci tasarım stratejileri doğrultusunda incelenmiştir. Çağdaş mekanlarda organizasyonu sağlayan modellerin tasarımları, gelişim süreçleri ve ofis yapılarının tasarım parametreleri ve analiz yöntemleri araştırılmıştır.

Açık ofis tasarımında, tasarlanan mekanın ve mekan elemanlarının fonksiyonel gelişimi, esnekliği, ergonomisi, sürdürülebilirliği, malzeme tercihi, formu, çevre etkisi ve teknolojik gelişmelerde göz önünde bulundurularak tasarım stratejilerine bağlı parametrik yöntem gelişimi olarak değerlendirilmiş ve incelenmiştir.

1.3. Yöntem

Açık ofis mekanlarında kullanılan mekan elemanlarının ve mekanda bütünleşik tasarım oluşturmayı sağlayan mekan ve tasarım faktörlerinin kişisel mekan örgütlenmesine etkilerini incelemek amacı ile mekânsal kavramlar araştırma, anket ve gözlemle analiz edilmiştir.

Mekana mimari oluşum kazandırılırken oluşturulmak istenilen kişisel alan örgütlenmelerinin tasarım parametrelerine etkisi, bir basın- yayın şirketinin açık ofis çalışma alanında üç farklı işlevsel ve tasarlanmış çalışma üniteleriyle projelendirilmiş olmasından dolayı karşılaştırmalı incelenmek üzere tercih edilmiştir.

Aynı mekan içerisinde projelendirilmiş olan üç farklı tipteki açık ofis çalışma üniteleri anket ve gözlemler yapılarak karşılaştırmalı tasarım parametreleri analiz edilmiş ve diagramatik şemalaştırılmıştır.

2. PERFORMATİF KİŞİSEL MEKAN KAVRAMLARI

Tasarlanan açık ofis mekanlarında, tasarım faktörleri doğrultusunda mekanın karakteri oluşturulur ve bu oluşturulan karakterin kişisel mekana dönüştürülmesi esnasında belli belirsiz bir sınır meydana gelir. Oluşan bu sınır, sosyal mesafe ve etkileşim alanlarının belirleyicileridir.

Naghavi (1995),’ ye göre açık planlı ofis anlayışının fiziksel planlama açısından özelliklerinden biri de mekan organizasyonunda izlenen gözlem, araştırma, analiz ve sentez gerektiren metod olmasıdır. Özellikle büyük ve rutin ofis işlerinin yoğun olduğu işletmelerde, ofis faaliyetlerinin gerektireceği mekanın ihtiyaca uygun bir şekilde düzenlenmesi, büyük dikkat ve analitik bir anlayış ile gerçekleştirilebilecektir.

Mekan ve tasarım faktörlerinin doğru organize edilmesi, mekanı esneklik ergonomiklik ve fonksiyonellik açısından verimli kılar.

2.1. Mekansal İmaj

Tasarlanmış açık ofis çalışma mekanının, kişisel yaklaşımlar gözetilerek, esnek, ergonomik ve fonksiyonel olgular doğrultusunda mekana ve kullanıcıya sunmuş olduğu mekan örgütlenmesi, mekanın karakteristik yapısının belirleyicileri niteliğindedir.

“Mimarlıkta mekanın biçimlenmesi işlevselliğe bağlı verilerin yönlendiriciliğine dayanmakla birlikte, mekanı sınırlayan yüzeylerin düzenlenmesinde, mekanın tümel açıdan kurgulanmasında estetik düzeye ulaşma, heykelsi ve sanatsal bir çevre yaratma olayın özünü oluşturur” (İzgi, 1999, s.86- 87).

Form, ışık kalitesi, malzeme, mobilya, boyutları ve planlama ile bir bütün olarak organize olduğunda, çevreleyen ve karakteristik yapısını oluşturan mekan, mimari oluşum kazanır. Mimari oluşum kazanan bu mekanın, performatif mekan örgütlenmesi ve işlevsellikle mekânsal imajının oluşumu kazanılır.

2.2. Mekan ve Aidiyet

Mekan kavramı olarak içinde bütün organizasyonları barındıran, sınırları belirsiz ya da kullanıcının içinde kendine yarattığı belli belirsiz sınırları olan tasarlanmış boşluktur.

“Mimari mekan, gözlemcinin algılayabileceği biçimde sınırlandırılmış uzay parçasıdır. Gözlemcinin mekanı tanımlayabilmesi için de bu mekanın gözlemci

tarafından algılanabilir sınırlarının bulunması kaçınılmazdır. Ancak insan beyni tarafından kolaylıkla algılanabilen bu sınırlar her zaman net ve kesin olmayabilir. Bu sınırlar mekanı tam kapalı bir hacim olarak kapatmasa da çoğu zaman mekanı tam olarak tanımlamaya yetebilmektedir” (Gür, 1999).

“Mimari mekan oluşturulmasında mimar geometrik, fiziksel mekana müdahale eder ve mekan belirleyici öğelerle bir bölge oluşturur. Başka bir söyleyişle mimari mekan kapatılır. Mekan genelde kütleler arasındaki boşluk olarak ele alınır. Fakat gerçekte mekan kendi olanaklarıyla mimari biçimlemeye sahip kütlelerin arasındaki bir biçimdir. Mekan içinde oluşturulan sınırlayıcı öğeler, insanları psikolojik olarak rahatlatabilmektedir. Tüm duylara farklı oranlarda etkileyen sınırlar ve vurgu elemanları ile bir gözlemci bulunduğu mekanı bir bütün olarak algılamaktadır. Bu şekilde bahsi geçen temel bileşenlerin varlığı ile o gözlemci için mekanın oluştuğundan bahsedilebilir” (Hasol, 1975).

Açık ofis çalışma alanı içerisinde, çalışanı diğer çalışanlardan belli bir ölçüde ayıran, çalışanın içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk ya da sınırlı bir hacim yaratılır. Mekan içinde belli ya da belirsiz oluşan sınırlarla çalışanda, kişisel mekan belirleyicileri olabilmektedir. Bu sınırlar kişisel elemanlarla olabileceği gibi ortak kullanım alanına ait mobilya elemanları ile de yapılması mümkündür.

“Ofislerin kişiselleştirilmelerinin kullanıcıların iş memnuniyeti ve ofis çevresel memnuniyetini olumlu yönde etkilediği, dolayısıyla işveren için de yararlı olduğu bilinmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalara göre ofisini kişiselleştirebilen çalışanların psikolojik sağlık düzeylerinin yüksek olduğu da gözlemlenmiştir” (Wells, Thelen, 2002, s.300- 321)

“Kişiselleştirilebilecek mekanlar yaratabilmek için, çalışma istasyonlarını oluşturan masaların uygun ölçülerde kapalılık hissini uyandıracak paneller koymak gerektiğini, ana dolaşım alanlarına uzak ve çalışanı, sırtı bu mekanlara dönük şekilde yerleştirmek yani çalışanları trafiğin yoğun olduğu mekanlardan izole etmek, mimari elemanlardan, duvarlardan yararlanıp köşeleri bu ihtiyaç göz önünde bulundurularak verimli şekilde kullanıp, kapalılık hissini kuvvetlendirmek ile mümkün olabileceği görüşünü öne sürmektedir” (COPE Project, 2003)

Tasarımcıların kullanıcılara, işleve göre tasarlamış olduğu mekanlar, antropometrik ölçüler, sosyo- kültürel durum ve fonksiyona yönelik olması aidiyet hissini güçlü kılar. Kullanılan çalışma ünitelerinin işlevsel yaklaşımlarla tasarlanması

ile oluşturulabilecek kişisel mekan, verimli mekan organizasyonunu beraberinde getirir.

2.3. Verimlilik

Verimlilik, ürün- insan- mekan ilişkisinin doğru planlanması ile mekanda sağladığı sistematik uygunluğun bir getirisi olarak tanımlanabilir. Açık ofis yapıları verimlilik kavramına göre incelendiğinde düşünülmesi gereken detayların başında mekanın, mekânsal faktörler açısından uygunluğu, organizasyonu ve nitelikli mimari projeye sahip olması gelmektedir. Doğru çözümlenmiş ve estetiğe de önem verilmiş bir proje, mekan işleyişinin verimliliğine olumlu yönde etki sağlayacaktır.

“Kullanıcıların çalışma alanındaki çevresel memnuniyetinin, iş memnuniyeti ve verimliliği ile doğrudan ilişkili olduğu bir çok araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Ayrıca geleneksel bir ofis mekanından açık ofis mekanına taşınan insanların ilk başlarda ofis mekanından memnun oldukları, kişisel ilişkilerinin kuvvetlendiğini ve gruplar arası iletişimin kolaylaştığını bildirmiş, fakat zamanla mahremiyet eksikliği, havalandırma problemleri, gürültü gibi iç mekan çevresel faktörlerinden şikayetçi olmuşlardır” (Brennan, 2002, s.279- 299).

Brennan’ın vermiş olduğu örneğe dayanarak, mekansal faktörleri eksik planlanmış olduğunda, yalnızca doğru mekan planlama ve tasarımı ile mekanda verimli organizasyon sağlanamamaktadır.

“Çalışanların yeni tasarım faktörlerini birebir kullanarak, ergonomik, antropometrik ve mekansal organizasyon gibi fizyolojik konforlarını ön planda tutan tasarımların yanı sıra psikolojik ihtiyaçlarının da sağlanacağı ofislerin tasarlanması kullanıcı memnuniyetini arttıracaktır. Psikolojik yaklaşımların kullanıcılar üzerindeki olumlu etkisi kaçınılmaz olduğu gibi verimliliği arttırmada bu etkenler göz önünde bulundurularak tasarımların oluşturulması ve hayata geçirilmesi gerekmektedir” (Yıldırım, 1990, s.17).

Açık ofis mekanları çoklu çalışma mekanı sunduğundan kişisel yaklaşımlar ön planda tutularak nicelik ve niteliklere sahip bir planlama yapılmalı ve detaylara inildiğinde insan- materyal- mekan ilişkisini kavrayacak fonksiyonellikte çalışma üniteleri tercih edilmelidir. Bu yaklaşım mekana ve çalışanlara yüksek verimlilikte tasarlanmış çalışma mekanı sağlayacaktır.

2.4. Kişisel Mekan ve Sınır

Zihinde oluşturulan, belli belirsiz sınırları olan soyut bir mahremiyet alanı çizilir. Bu çizilen alan soyut kişisel mekanın sınırlayıcılarıdır. Sınırlayıcı öğeler, açık ofis çalışma alanlarının çoklu çalışma alanı olması ve sirkülasyonun fazla olması sebebi ile çalışanların kendilerini ait hissedecekleri kişisel mekan oluşturmalarını sağlar.

Kişisel mekan, tasarlanmış açık ofis çalışma mekanlarında, mekana ve işlevselliğe uygun detaylandırılıp projelendirilmiş mekan elemanlarının bütünlüğü ile oluşturulan soyut belirleyici çizginin metodolojik kurallara bağlı tasarlanmış alan olarak tanımlanmaktadır.

Morval (1981), “Psikoloji ve İnsan Bilimleri” kitabında, çevre psikolojisinde insan- mekan ilişkileri çevresinde oluşan kişisel mekan kavramını, her bireyin etrafında bulunan, sınırları savunulan, fiziksel ve bilişsel olarak hakim olduğu kişisel mekan olarak ifade eder. Kişisel mekan, mesafeye benzer bir şekilde ve mahremiyet düzeyi yüksek bir alan olarak da kavramlaştırılabilir. Sosyo- kültürel niteliklidir, esnek, fiziksel yanları olmakla birlikte salt fiziksel referans noktalarına indirgenemez, fikrini öne sürmektedir.

Her çalışan, çalışma mekanında, ihtiyaçları kadar estetik kaygıları da gözetir. Çoklu çalışma mekanlarında; kişisel mekan oluşturmak ve diğer çalışanlar ile iletişim ve işlevsel ilerleyişi koparmamak, performansı olumlu etkilemesi açısından esnek, fonksiyonel, modern mobilya tercihleri ile ideal bir atmosfer hazırlanabilir. Hem kişisel mekan oluşturmak hemde diğer çalışanlarla iletişimi koparmadan çalışmak modüler mobilya sistemleri ile daha kolay sağlanabilir.

2.5. Sosyal Mesafe ve Etkileşim

Açık ofis çalışma mekanlarında verimliliği olumlu yönde etkilemek açısından belirli düzeyde akustik ve görsel anlamda gizlilik tercih edilir. Hem çalışanın kendine ait bir çalışma mekanı olması hemde diğer çalışanlar ile iletişimi koparmamak açısından çalışan yoğunluğunu da gözetilen mekan boyutları olmalı ve mekan tasarımı yapılmalıdır.

“Mimari mekanın boyutlarına, yalınlık veya karmaşıklığına bağlı olarak mekanın ancak bir parçası görüş alanına girer. Bu normal koşullarda yatayda 180⁰, düşeyde 140⁰ açı içinde kalan bölümdür. Bunun dışında kalan bölüm ancak başın hareketi veya yer değiştirme ile algılanabilir” (İzgi, 1999, s.96).

Çalışma üniteleri çevresinde algılanabilen mekan elemanları diğer çalışma üniteleri ile olan sosyal mesafenin belirleyicileridir.

2.6. Mekansal Organizasyonun Performansı Arttırma Etkileri

Doğru tasarlanmış açık ofis sistemi, farklı birimler arasındaki mesafeleri azaltarak çalışma mekanlarının kullanımını maksimuma çıkarabilir. Açık ofis mekanlarında sağlanan iletişim kolaylığı, bir arada çalışma, verimi arttırma, farklı departmanlar arası bağ kurma gibi algısal ve işlevsel bütünlük oluşturmaları örgütsel verimliliği arttırmaktadır.

“Ofisler bir çok çalışanın günün büyük bir bölümünü geçirdiği yer olarak da ele alınmalı, ofislerdeki fiziksel çevre özenle tasarlanmalı ve yönetilmelidir. Çünkü içeride çalışanların yaşadığı fiziksel şartlar; memnuniyetin, rahatlığın ve verimliliğin belirleyici faktörleridir”(NRCC, 2004, s.1).

“Mimarlık yapıtının mekan kurgusunda, boşluklar başka bir veya bir çok mekanın kurulması için ortam oluşturur. Her kurulan yeni mekan, sınırları ve kütlesi ile boşluğu kaplar. Kütlesinin içindeki mekan da, mekan içinde mekan kurulmasının ve algılanmasının zincirleme eylemini oluşturur. Gerek tek ve bağımsız, gerekse çok sayıdaki mekan kurgusunun veya karşılıklı ilişkilerinin algılanması ve değerlendirilmesi, ışığın(aydınlığın), zaman boyutunun (hareketin) devreye girmesi koşuluna bağlıdır” (İzgi, 1999, s.90- 91).

Ses, aydınlatma, ısı gibi mekansal faktörler, planlama, işlevsellik, estetik, boyutlar gibi tasarım faktörleri doğrultusunda tasarlanan mekan, fiziksel şartlar ile birlikte organize olmasıyla mekanın ve çalışanın performansının yüksek tutulması sağlanabilir.

3. TASARIM STRATEJİLERİNE BAĞLI AÇIK OFİS MEKANLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Tasarlama sürecinde mekanın formunu ve karakterini oluşturan etkenler bulunmaktadır. Bu etkenlere planlama, çevresel, biçimsel, fonksiyonel ve malzeme tercihi gibi yaklaşımlar temel alınabilmektedir. Bu etkenler doğrultusunda tasarlanan mekan ve elemanlar, tarihsel süreç içerisinde değişimlere uğramıştır.

Ünügür (1989),’ a göre biçimlendirme sürecinde, parçadan bütüne veya bütünden detaya biçimlendirme olarak süreç yönü tercihleri “süreç stratejisi”ni, bu

stratejiler içerisinde parçaları birleştirme veya bütünü alt parçalara ayrıştırma organizasyon ilke ve kuralları ise “tasarım strüktürü”nü belirlemektedir.

“Ofis tasarımında en fazla faydayı sağlamak için kullanıcının bağımlı ve bağımsız özellikleri ve donatı elemanlarının tamamlayıcı özelliklerinin göz önüne alınma zorunluluğu vardır. Kullanıcının bağımlı ve bağımsız özellikleri donatı elemanlarının tüm özelliklerini belirlemektedir. Kullanıcıların statik-dinamik antropometrik ölçüleri ile donatı elemanlarının, biçimsel ve boyutsal özellikleri ortaya çıkartılabilir” (Yıldırım, 1990, s.17).

Teknolojinin ve dolayısıyla endüstrinin de gelişmesiyle ihtiyaçların ve iş işleyişlerin farklılaşması sebebi ile ofis tasarımını etkileyen tasarım kriterlerinde de farklılaşmalar olmuştur. Ofis çalışma alanlarının zaman içinde büyümesi veya küçülmesi, iş türlerinde değişiklik yapılması gibi ihtiyaçtan doğabilecek sebeplerden dolayı, bu dönüşüme cevap verebilecek esnek mekanlar sağlanmalıdır. Esnek kullanım, verimli bir çalışma mekanı sağlayabilmektedir. Ofis mekan elemanları da zaman içinde değişim koşullarına ayak uydurabilecek esnekliğe sahip olmalıdır. Aynı ve farklı departmanlar arası bilgi akışını kolaylaştırmak amaçlı iletişim, tasarım kriterlerini etkileyen sebeplerden olmuştur.

Mimari tasarım stratejilerine bağlı farklı görüş ve parametreler öne sürülmektedir. Tasarım sürecinde dönemsel yaklaşımlar ve üsluplar kullanılmış, teknolojinin ve dolayısıyla endüstrinin de gelişmesi, ihtiyaçlarında biçim değiştirmesi ile tasarlanan mekan ve ürünlerde form ve fonksiyonellik açısından etkili değişimler olmuştur. Bu tasarlanan mekan ve ürünlerde, tasarlama sürecine bağlı yaklaşımlarda da değişimler olmuştur.

Genel anlamda tasarım süreci, analiz, tasarlama ve uygulama evreleri olarak değerlendirilmiştir. Tarihsel gelişimle beraber tasarlama sürecinin öncesi ve sonrasında saptamalar ve detaylı analizler yapılmaktadır. Esneklik, iletişim ve yeterlilik zamanla dikkat edilen hususlardan oluşmuştur.

Tasarım sürecine bağlı yaklaşımlar mekanın ön planda tutularak analiz edildiği ve tasarım sürecinin de buna bağlı ilerlediği süreçlerken, bu süreç mekan ve mekanda kullanılan ürünlerin ihtiyaç ve kullanıcının ön planda tutularak ele alınıp değerlendirilmeye başlaması olarak değişmeye başlamıştır.

Tasarım stratejilerinin gelişmesi Orta Çağ’dan itibaren başlamıştır. Ofislerin gelişmesi ve iş ihtiyacından doğmuş olan açık ofis çalışma mekanları da zamanla gelişmiş ve değişimlere uğramıştır. Ofislerin gelişmesi ile gelişen mobilyalarla

ihtiyaçlara ve mekana uygun, esnekliği, ergonomisi ve işlevselliği ön planda olan performatif, verimli çalışma mekanları sağlanabilmektedir.

Açık ofis mekanlarının tarihsel gelişim süreçleri;

1958’ de Almanya’ da ortaya çıkan Brolandshaft hiyerarşik emir zinciri olmayan iletişime dayalı açık planlı ofis ortamı yaratılması,

1960’ da ABD’ de yapay havalandırma ve aydınlatma sayesinde daha derin planlı binaların inşa edilişi, açık planlı ofislerin gelişimini teşvik etmesi,

1960’ larda Alman ekonomisinin canlanması ve endüstrinin gelişimi,

1970- 72’ de Herman Herzberger tarafından tasarlanan ve Hollanda’ da inşa edilen Central Beheer ofis binası açık ofis sisteminin ilk örneklerinden olmuştur.

1970’ de iletişimi ve üretkenliği arttıracaaına inanılması açık ofis çalışma mekanlarını popüler hale getirmesi,

1970- 80’ lerde bilgisayarın ofislere girmeye başlaması ve 1980’ lerde kişisel bilgisayarların kullanılmaya başlanması,

Teknolojik gelişmeler ve sistemin gelişip farklılaşması,

Ofis organizasyonlarının yeni gereksinimlere cevap verecek yeni tanımlar aramasına neden olması,

1990’ larda ekonomik durgunluk sebebi ile maliyeti aza indirebilecek fakat iş ve mekan verimliliğini azaltmayacak ofis ortamlarının yaratılmak istenmesi,

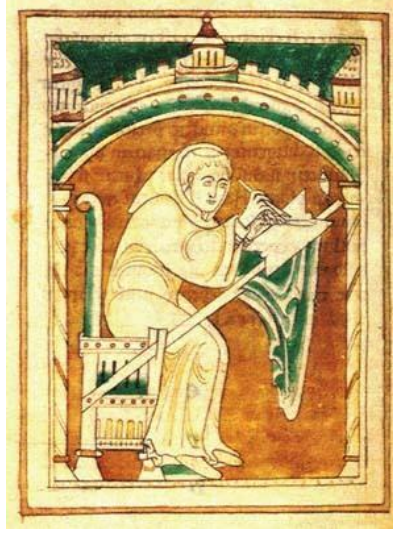
Bilgi teknolojisi, mobil telefonlar, kablosuz dizüstü bilgisayarlar kullanıcıları özgürleştirmiş, sabit mekana bağlılığı azaltması,

20. yy’ da teknoloji ve statü ile beraber ofis donatı elemanlarına sadece esneklik, fonksiyonellik ve ergonomi açısından yaklaşılmaması, iletişimi kolaylaştıran görselliği ön planda olan donatı elemanları tasarlanması, şeklinde kronolojik bir sıralamayla olmuştur.

3.1. Ofis Mobilyalarının Tarihsel Gelişim Süreçleri

Ofis kavramının ortaya çıkışı düşünüldüğünden daha eskiye dayanmaktadır.

“Kayıtlara geçen ilk ofis örnekleri ortaaa aittir. Manastır rahipleri, çalıştıkları yeri tanımlamak için “bureau” büro sözcüğünü kullanıyorlardı. Zaman içinde, çiftlik evlerinde, dükkanlarda, saraylarda hatta konutlarda ilk ofisler ortaya çıktı. Örneğin, Rönesans alimlerinin çalışmaları, özel ofislere özgü sayılabilecek özelliklere sahiptir” (Yılmaz, 2005, s.175).

Fotoğraf.1. Durham Başrahibi Lawrence Minyatürü
(en.wikipedia.org, Şubat, 2014)

“Erken ortaçağ rahiplerinin ofislerini tasvir eden minyatür. Bu minyatürde 1149-54 yılları arasında Durham Başrahibi olan Laurence, elyazması üzerinde çalışırken, kağıdın titremesini önlemek için sol elinde bir bıçak tutuyor” (Yılmaz, 2005, s.,175), (Fotoğraf.1.)

“Devrinin ileri gelen çevirmen ve katibi, aynı zamanda Lille papazı ve Burgundy düklerinin sekreteri olan Jean Mielot (1472), bu minyatürde, “bureau”undaki çalışma araçları ve elyazmalarıyla çevrili bir halde, ideal alim-katip görünümünde” (Yılmaz, 2005, s.176), (Fotoğraf.2.).

Fotoğraf.2. Jean Mielot Minyatürü
(en.wikipedia.org, Şubat, 2014)

“1650 dolaylarında, kibar insanlar, zamanlarını yazarak ve kendi sekreterlik işleriyle ilgilenererek harcamaya başladılar. Bu, onları çok yönlü yazma mobilyaları için daha büyük bir talepte bulunmaya götürdü. Talep “Secretaire” adı verilen masanın yaratılmasıyla sonuçlandı (Fotoğraf.3.). Sekreter masası, öne bakan kısmında aşağı kenara bir kanat veya sahte bir çekmeceyle bağlı olan ve kapalı olduğunda dimdik duran yazma tablasına sahip bir mobilya idi. Bu kanat aşağıya doğru açıldığında yazmak için geniş bir yüzey elde ediliyordu” (Yılmaz, 2005, s.177).

Fotoğraf.3. Sekreter Masası
(www.artfinding.com, Şubat, 2014)

“Geçen yy.’ da evlerde statü ve zenginlik göstergesi olan mobilya ofislerde de statü, otorite, kararlılık ve güç simgesi haline gelmiştir. Statü yükseldikçe mobilya boyutları da büyümüş, idari personelin mobilyasının otorite ve güç simgesi olmuştur” (Arredamento Dekorasyon, 1991, s.32- 36).

Fotoğraf.4. Modern Verimlilik Masası
(www.houzz.com, Mart, 2014)

“20. yy. başında, rasyonalizm ve standartlaşmanın egemenliğindeki bir çalışma ikliminde ofis tasarımı yer buldu. Taylor’ un verimlilik teorileri, montaj hattı ve zaman ile hareket çalışmaları, önceki modelleri geride bıraktıracak ofisteki kağıt dolaşımını ve verimliliği hızlandıran yeni tip bir masanın doğmasına yardım etti. 1915’te ofis mobilyası üreticisi Steelcase firması, Equitable Assurance Company’nin Manhattan’daki yeni merkezi için Modern Verimlilik Masa’sını (Modern Efficiency Desk) yarattı (Fotoğraf.4.). Ofis yaşamında bazen en ufak yenilikler bile çok büyük ölçüde önemli olabiliyor. Modern Verimlilik Masası, modern ofis kültürünün doğuşunda çok önemlidir. Bugün her yerde kolaylıkla bulunan bu masa o zaman için bir devrimdi” (Yılmaz, 2005, s.185).

Ofis kavramının ilk çıkışından itibaren tasarlanan mobilyalar sadece kullanıcılara ve işlevlere yönelikken, ofis mekanlarının oluşumu ile tasarlanan mobilyalar mekana ve statüye yönelik form değiştirmiştir.

“1920’ den önce bir çok masa, bugünde reproduksiyonları bulunan Wooton Cabinet Office Secretary (Wooton Ofis Dolap Sekreteri)’ ni andırıyordu (Fotoğraf.5.). Dolaptan farklı olarak, kelebek gibi kanatları yanlara açılan iki ön parça, güzel bir yazı yazma yüzeyi, bir düzine raf, köşe ve çekmece bulunuyordu. Kanatların da kendi iç rafları ile ufak gözleri ve çekmeceleri vardı” (Yılmaz, 2005, s.186).

Fotoğraf.5. Wooton Ofis Dolap Sekreteri
(www.liveauctioneers.com, Mart, 2014)

İhtiyaçların artması ile, çalışma masaları tasarımlarında da değişiklik olmuştur. Çalışma masaları, sadece çalışma ve yazı amaçlı iken depolama bölümleri,

çekmece ve raf gibi ihtiyaca yönelik tasarım bağlamında performatif değişiklikler olmuştur.

Açık ofislerin oluşumu ile aynı mekanı kullanan kullanıcı sayısının çok olması, her çalışana ayrı çalışma ünitelerinin tasarlanması mümkün olmayacağından, aynı mekanda ve aynı tip çalışma ünitelerinde kişisel alanlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

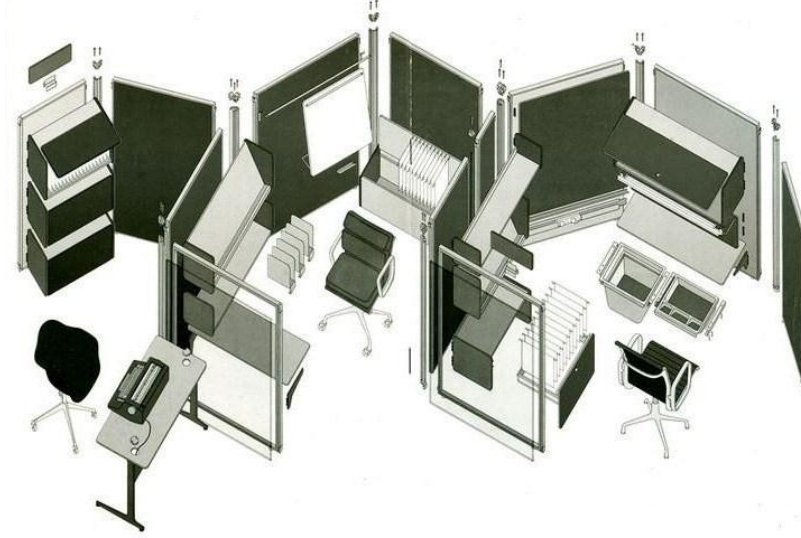
“Açık ofis gelişimini takiben, ABD’de çalışan Robert Probst tarafından, ofis mobilyası yeniden tanımlanmış ve “Aksiyon Ofis” sistemi 1964’de tanıtılmıştır (Fotoğraf.6.). Buna göre, ofis mobilyasının, ofis çalışmasının farklı yanlarına cevap verebilen ve mahremiyet- iletişim çatışmasını çözebilen bir parçalar takımı olması idi. Bu yaklaşım, yüksek düzeyde özerkliği öngörerek, ofis tasarımında, bireysel yetkiye imkan tanıyacak şekilde tasarlanmış eleman setlerine odaklanmıştır. Değişim problemi, yönetim sorumluluğunun kullanıcıya verilmesiyle çözülmüştür. Mobilyanın kendisi, bina kabuğunun bazı bölücü fonksiyonlarını üstüne almaya başlamış ve tasarımcılara, yerleşimlerinde dik açılardan kaçmalarına imkan vermiştir. Donanım, çalışanların, değişen ihtiyaçlarına göre farklı parçaları seçebilmesi ve adapte edebilmesi nedeniyle modüler olmaktadır”(Worthington, 1997, s.29- 30).

Fotoğraf.6. Aksiyon Ofis 1
(conf.idec.org, Mart, 2014)

“Propst araştırmalarını sürdürdü ve 1968’de firma, onun ofis üzerindeki on yıllık çalışmalarının ürününü tanıttı: “Aksiyon Ofis 2” diye adlandırılan bu sistem, dünyadaki ilk ofis panel mobilya sistemiydi ve değişimi kolaylaştırma temeli üzerine kurulmuştu (Fotoğraf.7.). Böylece, ofisin zaman içinde ihtiyaç duyabileceği şekilde parçaların tekrar tekrar bir araya getirilebileceği ve hem o zaman hem de gelecekteki

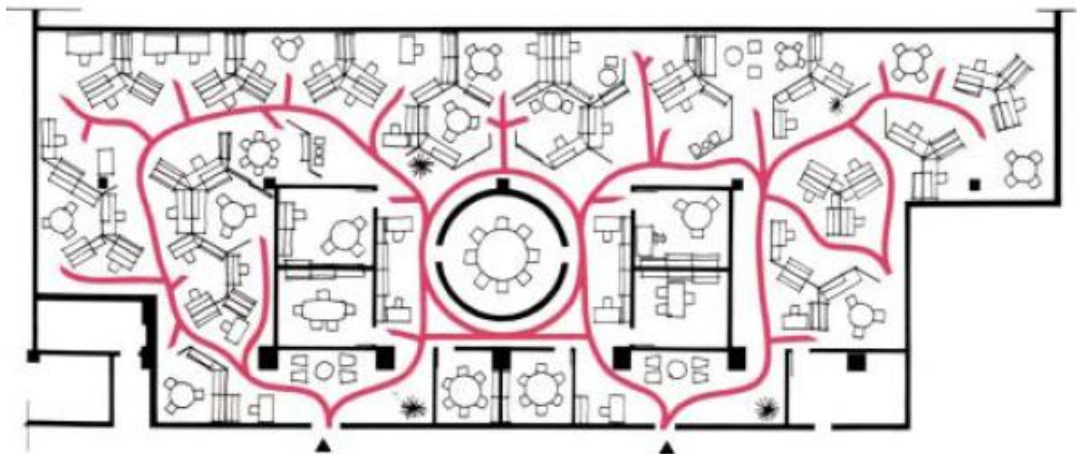
estetik beğenilere göre uyarlanabileceği bir sistem yaratılmış oldu. Dünya Tasarım Kongresi, 1961- 1985 yılları arasında dünyanın en önemli endüstriyel tasarımı olarak kabul ettiği Aksiyon Ofis sistemine 1985 yılında ödül verdi” (Yılmaz, 2005, s.191-192).

Fotoğraf.7. Aksiyon Ofis 2
(Yılmaz, 2005)

“Bazı tip dikey bölücü paneller veya parçasız ya da sadece başın üzerindeki rafları tutmaya kabiliyetli geleneksel ofis mobilyalarını kullanan projeler vardır. Paneller bir çok üreticiden biri tarafından yapılmış özel mobilya ürünleri olabilirler ya da tamamlayıcı bir sistemle birlikte giden paneller olabilmektedirler” (Edward, 1993, s.42).

Şekil.1. Aksiyon Ofis 2 Tipi Ofis Yerleşim Örneği

(www.hermanmiller.com, Mart, 2014)

“Açık ofis sistemlerinin iskeleti, bölücü panellerle temsil edilmektedir. Paneller, bir çalışma istasyonunu diğerinden ayırırlar, çeşitli sayıda tamamlayıcı

parçaların kullanımına imkan sağlarlar, geçiş yolları ve ara yollar yaratırlar ve çeşitli ölçülerde mahremiyeti sağlarlar” (Dalga, 2007, s.97).

“1970’ lerin sonuna doğru, teknolojiadaki hızlı gelişimlere bağlı olarak ofis mobilyasına dair istekler değişti. Kullanıcı ile ofisi arasında olumlu bir hat yaratmak, doku, ergonomik özellikler, renk ve doğal ışığı maksimum derecede kullanmak, bilgisayar ile artan ihtiyaçlar, iletişim cihazları, sofistike güç dağılımı ve kablo idaresi gibi pratik ürün uygulamaları üzerinde çalışan Herman Miller’ in ürün tasarımcıları hem pratik fonksiyonu hem de mimari biçimi açısından endüstri ürün standartlarını geride bırakan bir “duvar” sistemi tasarımıyla sonuçlandı. Yeni bir sistem ürünü olarak Ethospace iç mekanları tanıtıldı” (Yılmaz, 2005, s.193), (Fotoğraf.8.).

Fotoğraf.8. Ethospace Sistem Örneği
(www.ethospace.com, Mayıs, 2014)

Panellerle bölünmüş olan mekanda birimler arasındaki iletişimin kopmamasıyla beraber çalışanlara özel mekanlarda sunulmuş olmaktadır. Mekan içinde mekan yaratılmıştır. Bunun bir diğer örneklerinden biri de ethospace sistemidir. Bu sistemde paneller daha kısadır ve kübik bir yerleşim söz konusudur.

“Bu tip ürünler bazen “kutu eşya” ürünleri olarak adlandırılmaktadırlar. Bu ürünler, geleneksel mobilyanın görünümünü korurken, açık plan yönetimini sağlamaktadırlar. Çoğu durumda parçalar, arka paneller yerine yan panellere tutturulmuş, desteklenmişlerdir” (Dalga, 2007, s.93).

“Ethospace bir odacıklar sistemi olup yapısal çelik çerçeveler çalışma alanını belirler ve asılı elemanlar ile elektrik ve veri kabloları için bir temel sağlar” (Yılmaz, 2005, s.193).

Açık ofis mekanlarında teknolojinin gelişmesi ile çalışanların ve iş verenlerin de beklentileri değişmiştir. Bölücü duvarların olmadığı açık ofis sisteminde panellerde yerini minimum düzeyde seperatörlere bırakmış, bazı ofislerde ise bölücü eleman tercih edilmemiştir.

“Dikey paneller kullanılmamaktadır. Serbest duran ünitelere ilave, çalışma yüzeylerinin ya da çalışma masalarının altında, gerekli elektrik, bilgisayar ve telefon kablolarını taşımak için “akım yolları” vardır” (Edward, 1993, s.53).

Fotoğraf.9. Panelsiz Açık Ofis Mobilya Üniteleri Örneği
(www.stylepark.com, Mayıs, 2014)

“Hertzberger’ in, 1970’ lerde inşa edilen Hollanda’ daki Central Beheer Binası da bir diğer esnek ve demokratik alan örneğidir (Fotoğraf.9.). Ofislerde statü işaretleri yasaklanmıştı ve çalışanlar, mobilyaları zevklerine göre yeniden düzenleyebiliyorlardı. Alan kültürü, çalışanları yetkilendiriciydi; hem bireysel hem de grup kontrolü ile alan son derece teşvik ediciydi. Bu temaların çoğu, 1980’lerde çevre psikolojisi üzerine araştırmalar yapan Stone ile Luchetti’ de de yankı buldu. Yeni ufuklar açan “ofis bulduğunuz yerdir” başlıklı ortak makalelerinde, esnek, çok konforlu alanlar ve karşılıklı sorumluluğa ve güvene dayanan çalışma kültürünü savunarak odacıklı, tek kişilik alan çözümlerini yıktılar” (Yılmaz, 2005, s.195).

1980’ lerin sonlarında, bilgisayar kullanımı çok büyük sayıdaki ofisler için standart bir konu haline gelmiş ve bunun da etkisi ile ofis mobilya sistemleri de giderek artan bir şekilde gelişmiştir. Bilgisayarların ofislere girmesi ile çalışma

ünitelerinde kablolama sistemi ihtiyaç haline gelmiştir. Mimarlık ve çevre psikolojisini birbiriyle karıştırdığımızda, insanlarla alan ve çalışma kültürü arasında ki etkileşimin geliştiği görülmektedir. Aynı zamanda, kablosuz teknoloji ile internet, iş yerinin fiziki olarak dönüştürülmesine, çalışanların ofis içinde çok daha serbest hareket etmesine izin vermektedir.

20. yy.' da mobilya tasarımlarıyla beraber açık ofis yaklaşımlarında da büyük değişimler olmuştur. Bu değişimler mekan şeffaflığı getirirken çalışanlara da mekan içinde serbestlik sunmaktadır.

Açık ofis çalışma mekanlarında, kullanıcı ihtiyaçları ve iş işleyişine yönelik tasarlanmış mobilya ünitelerinin mekanda oluşturduğu mekansal örgütlenme, kullanıcıya performatif bir mekan organizasyonu sunabilmektedir. Kullanıcı- ürün-mekan ilişkisi doğrultusunda tasarlanmış mekan ve mekan elemanları performatif mekansal örgütlenmenin verimli bir yansıması niteliğinde olabilmektedir. Mobilya tasarımında iş işleyişi ve kullanıcı ihtiyaçları düşünülmesi gereken önceliklerden olsa bile antropometrik ölçüler ve mekanda sağlayacağı sosyal mesafe ve etkileşim alanı da gözardı edilmemesi gereken unsurlardan olabilmektedir. Teknoloji ve endüstrinin gelişmesinden etkilenmiş olan mobilyalar ile ofis mekanları da aynı niteliklerde etkilenmiştir.

3.2. Açık Ofis Mekanlarının Tarihsel Gelişim Süreçleri

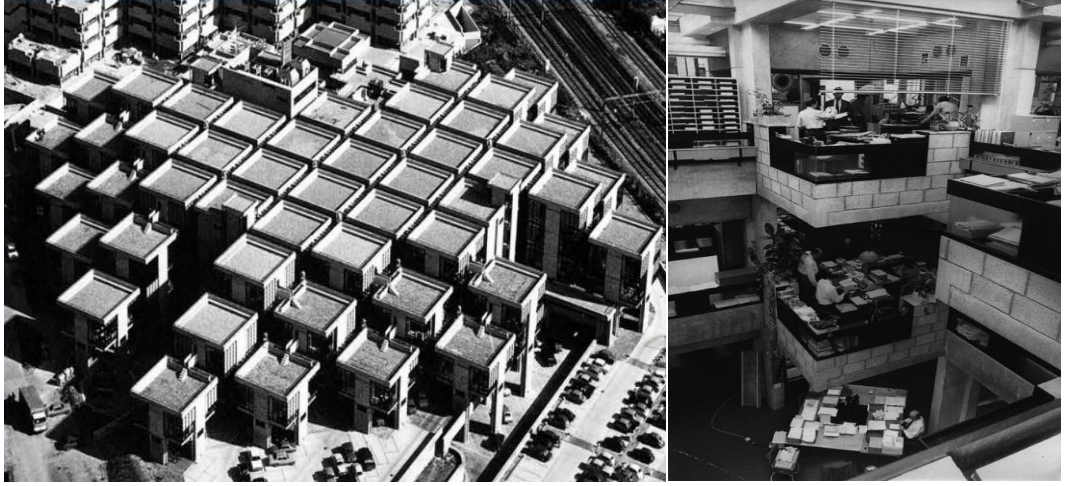
Açık ofis yapıları teknolojinin ve dolayısıyla endüstrinin de gelişmesi ile ihtiyaç artışlarını karşılayabilmek için zamanla mekanlarda da gelişme olmuştur. Açık ofis fikrinin ortaya çıkışından günümüze kadar olan gelişim süreci ve bu süreç içerisinde geçirdiği evrelere etkili olan faktörlerin mekana yansıması aşama aşama olmuştur.

Dalga (2007),’ ya göre, 1958’ de Almanya’ da ortaya çıkan Bürolandschaft, açık planlı ofis tipi, hiyerarşik emir zinciri olmadan, herkesin eşit olduğu, iletişime dayalı açık planlı mekanlardı, demektir. 1960’lara gelindiğinde, ABD’ de yapay havalandırma ve aydınlatma sayesinde, daha derin planlı binalar inşa edilmiş, bu durum açık planlı ofisin gelişimini teşvik etmiştir.

“1960’ ların açık planlı ofisleri, Alman ekonomisinin canlanan gücü, endüstride yeni bir demokratik ruh, daha az sert bir çalışma hayatı yaratma arzusu ve Kuzey Amerika’dan gelen, heyecan verici yeni yönetim fikirlerinin sonucu ortaya çıkmıştır. Bu fikirler, Amerika’daki mimari formda, fazla bir etki yaratmamış

olmasına rağmen, İkinci Dünya Savaşında gördüğü zarardan dolayı, ofislerini ve güvenini yeniden inşa etmeye acil ihtiyacı olan Almanya’da, güçlü bir ilham kaynağı olmuşlardır” (Duffy, 1997, s.35).

“1970- 1972 yılları arasında Herman Herztberger tarafından tasarlanan ve Hollanda’da inşa edilen “Centraal Beheer” ofis binası açık ofis sisteminin ilk örneklerinden olmuştur. (Fotoğraf.10.) Bu ofis sistemi şehir özelliklerini iç mekana taşıma ve grid sisteminin kullanılması ile Wright’ın tasarladığı Larkin ofis binasına benzemektedir” (Lüchinger, 1981, s.81- 83).

Fotoğraf.10. Centraal Beheer Binası ve İç Mekan Görünüşü
(www.studyblue.com, Mayıs, 2014)

Duffy (1997), dağınık biçimdeki yapılar çoğunlukla seçilen bir grid üzerine kurgulanır. Kentsel dokuya uyum gösterme olasılığı yüksek olan bu şekilde, hiyerarşik olarak farklı genişlikte geçiş alanları planlanmaktadır. Central Beheer binasında 9mx9m’ lik grid üzerine yerleştirilen üniteler birbirine geçiş yolları ile bağlanmaktadır. Şirketin benzer büyüklükteki gruplardan oluşan organizasyon yapısı bu özel tasarımda belirgin şekilde okunmaktadır.

1970’ lerde aynı ve farklı departmanlar arası iletişimi ve iş performansını arttıracığına inanılan açık ofis çalışma mekanları popüler hale gelmeye başlamıştır. Günümüzde bir çok birim tarafından tercih edilen bu sistemin yaklaşımı; kullanıcı-ürün- iş işleyişi- mekan arasında performansı yüksek, verimli, sıcak, ferah ve esnek mekanlar yaratma olmaktadır.

Kroenke (1989), 1970- 80’ler dönemi, birçok kaynağa göre bilgisayarların ofislere girmeye başladığı dönem olarak tanımlamaktadır. Bilgisayarlar ve yönetim programları, üretime yönelik yönetim, ofis yönetimi, personel ve mali yönetim programları kullanımına başlanmıştır. Fakat bu yıllarda henüz yaygın kullanımdan

bahsetmek mümkün değildir. Ofis yönetimine yönelik yönetim bilgi sistemleri, karar destek sistemleri, bilgi işleme sistemleri gibi “Yönetim Sistemleri” 1970’li yıllarda geliştirilmiştir. Söz konusu dönemde bilişim adına en büyük gelişmeyi günümüzde geliştirilmişlerinin kullanıldığı “Yönetim Bilişim Sistemleri” oluşturmuştur.

1980’ lerde kişisel bilgisayarların kullanılmaya başlandığı dönem olması, ofis iç mekan tasarımlarının da kökten değişmesine sebep olmuştur. Bu sebeple, ofis iç mekan planlamasında ve tasarımında kullanıcıların istekleri şekil değiştirmiştir.

Teknoloji ve endüstrinin gelişmesiyle açık ofis çalışma mekanları iş ve mekan verimliliğini arttıracak performatif çalışma mekanlarına dönüşmeye başlamış ve teknolojik gelişmeler ofis mekanlarına ve mobilyalara yansıkça, açık ofislerde mekan örgütlenmeleri de gelişmeye devam etmiştir.

“İş alanlarının ve talebinin artması ile firmalar daha geniş ve karmaşık mekanlardan oluşan ofisler oluşturmaya başlamıştır ve bu ofislerde çok sayıda kullanıcı çalışmaktadır. Bunun dışında teknolojinin gelişip, yenilenmesi ve ticari iş hacmi ile yürütülen sistemin gelişip farklılaşması, var olan ofis organizasyonlarının yeni gereksinimlere cevap verecek yeni tanımlar aramasına neden olmuştur” (Sallworth, 1996, s.34- 42).

Açık ofis yapılarının ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkmış ve gelişmiş olması ile bu çalışma mekanları zamanla huzur ve rahatlık sağlayan ergonomik mekanlara dönüşmüştür. Teknolojinin ilerlemesiyle ofis tasarımı da beraberinde gelişmiş, güncel açık ofis mekanlarına esneklik ön planda tutulan bir kavram olmuştur. Çalışma ünitelerinin ve dolayısıyla mekanların gelişimi iş performansı ve mekan verimliliği sağlayan çalışma mekanları haline gelmiştir. Çalışanların kendilerini ait hissettikleri çalışma mekanları oluşmaya başlamıştır.

1990’ lardaki ekonomik durgunluk nedeniyle, kullanıcılar maliyetlerini en aza indirebilecek, fakat aynı zamanda iş ve mekan verimliliğini de azaltmayacak ofis mekanları yaratmak istemişlerdir. Bunun yanı sıra, bilgi teknolojisi, mobil telefonlar, kablosuz dizüstü bilgisayarlar, insanları özgürleştirmiş, sabit bir çalışma mekanına bağımlılıklarını azaltarak alternatif çalışma şekillerini ortaya çıkarmıştır. Sabit çalışma mekanları esnek bir hal almış, bulunan yerler çalışma alanlarına dönüşmüştür.

Dökmeci, Dülgeroğlu, Akkal (1993), ekonomi tasarımda ön şart iken güç ve organizasyonu simgeleme ön plana çıkmıştır. İlk değişikliklerin ofis binalarına yansması çağdaş gökdelenler şeklinde olmuştur ve ticaret fikri yükseklikle

özdeşleştirilmiştir. Ofis iç mekanlarında da, dışta ve kütlede olduğu gibi statü belirleyici ofis donatıları ön plana çıkmıştır. İletişim teknolojisindeki son gelişmelerin ofislere öncülük etmesi, bilgiyi işlemenin bugün için yirmi yıl öncesine göre daha az merkezi hale gelmesi ve paket programlarla iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı görülmüştür.

20. yy.' da ofis kavramı önemli değişiklikler geçirmiştir. Teknoloji ve statü ile beraber ofis donatı elemanlarına sadece esneklik, fonksiyonellik ve ergonomi açısından yaklaşılmamış, iletişimi kolaylaştıran görselliği ön planda olan donatı elemanları tasarlanmıştır.

Mekanın belirleyicileri olan mobilyalar zamanla işlevselliğe, kullanıcıya ve mekana yönelik form değiştirmiştir. Kullanıcının kişisel performansına ve mekanın işlevselliğine uygun tasarlanmaya başlayan mekan elemanları, ofis mekanlarının gelişimi ve değişiminde de büyük rol oynamaktadır.

Ofis çalışma ünitelerinin ve kullanıcı sosyal etkilerinin yarattığı mekan örgütlenmeleri zamanla değişime uğramış ve mekânsal örgütlenmelerde de gelişmeler olmuştur. Kullanıcı, donatı ve mekânsal odaklı yaklaşımlarla açık ofis çalışma mekanları tasarlanmaya başlanmış ve performatif mekan örgütlenmeleri tasarımsal yaklaşımlarla yaratılmaya başlanmıştır.

4. PERFORMATİF MEKAN ÖRNEĞİ OLARAK AÇIK OFİS

Performatif mekan, açık ofis mekanlarında, mekan, kullanıcı ve donatı odaklı projelendirilmiş, kullanıcı ve mekan verimliliğini gözetten tasarlanmış alan olarak tanımlanabilmektedir.

Açık ofis yapıları ekip çalışmasını kolaylaştıran, farklı departmanlar arasında iletişime ve iş işleyişine kolaylık getirirken mahremiyeti de gözetten bir tasarım şeklidir. Bu mekanı tasarlarken yatayda ve düşeyde, çizgi, form, renk, ışık, ve doku gibi uzunluk, genişlik ve derinlik olarak algılarız. Bu tasarım faktörleri gibi akustik, ses, ısı gibi mekansal faktörler doğrultusunda, mekana olan yaklaşım işlevleri tanımlama ve işlevlere uygun tasarımların geliştirilmesi evreleridir. Tasarım aşaması bu parametrelerin oluşumunda ki en önemli evredir. Açık ofis çalışma mekanlarında tasarım aşaması, verimli mekan örgütlenmelerinin sağlanabilmesi açısından tasarımda değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir. Tasarımcı yaklaşımına göre bu değerlendirme ölçütlerinde değişkenlik görülebilmektedir.

Dökmeci, Dülgeroğlu, Akkal (1993), mimari tasarımda değerlendirme ölçütlerini; işlevsel, olumlu iletişim, kullanıcı istekleri, sağlık, konfor, estetik, ekonomik ve çevrenin yeniden düzenleme koşullarına uygunluğu olarak tanımlamaktadır.

Tasarlanan mekanın işleyiş amacına göre, çalışanların aynı ve farklı departmanlar arası verimli iletişim kurabilecekleri, yeniliklere açık esnek ve görsel anlamda da huzur verecek estetik mekan tasarlanmalıdır. Antropometrik ölçüler doğrultusunda, fiziki rahatlığı sağlayabilecek, ergonomik mobilyaların tercih edilmesi ile mekan ve çalışan konforunu da sağlanmış olacaktır.

A.R. Book (1953)' da, ofis tasarlayan bir mimarın ilk görevinin, departmanlar arası ilişkilerin, işlerin gerçekleşebilmesi için mantıksal ve alan kazandırıcı bir trafik örüntüsü kurmak olduğunu iddia etmektedir.

Açık ofis mekan tasarımlarında dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri de sirkülasyon yollarıdır. Kullanılan çoklu çalışma ünitelerinin aynı birimler arasındaki iletişimi kolaylaştırırken, diğer birimler ile iletişime engel olmaması ve kalabalık çalışma mekanındaki geçişlerin kimseyi rahatsız etmeden sağlanması gerekmektedir. Açık ofis çalışma mekanlarındaki tasarım faktörlerinin önemi yadsınamayacak kadar büyüktür ama dikkat edilmesi gerek önemli hususlardan biri de akustiktir. Çoklu çalışma mekanlarındaki yüksek gürültü seviyesi, performans düşüklüğüne sebep olabilmektedir.

Karabiber (1994), açık planlı ofislerin tasarımında akustik, mekanın kullanım performansını doğrudan etkileyen bir özellik taşımaktadır. Akustik konforu sağlayacak koşulların oluşması, tefriş tasarımından asma tavan özelliklerine, mobilya seçiminden bölme elemanlarının boyutuna, hatta aydınlatma aygıtlarının biçimine kadar, ofis içinde yer alan her nesnenin özenle ele alınıp incelenmesini gerektirmektedir.

“Ofis çalışanları, genel olarak rahatsız edici gürültünün iş verimini olumsuz etkilediği konusunda hemfikirdirler. Aşırı gürültü, çalışanların stres seviyesini arttırırken; konsantrasyonda, iş performansında ve iş konforunda azalmaya sebep olmaktadır. Bu bağlamda kabul edilebilir gürültü seviyesini oluşturmak açık ofislerin önceliklerinden biridir” (Charles, Pero, 2006, s.48).

Açık planlı ofislerde, aynı mekanı paylaşmak zorunluluğunda olan çalışanların iş verimliliğini olumsuz etkilememesi açısından akustik konforun sağlanması gerekmektedir.

NRCC (2004),’ e göre açık planlı ofislerde kabul edilebilir gürültü seviyesinin oluşturulmasında en etkin üç önemli önlem vardır. Bunlar; çalışanların birbiriyle gereksiz konuşmalar başlatmasını engellemek amacıyla aralarına paneller yerleştirmek (1.6 m veya daha uzun), sesi absorbe etme oranı % 90 ve daha fazla olan özellikte, yüksek tavanlı ofisler tasarlamak ve ofis çalışanlarının kendilerine ait çalışma alanlarını geniş tutarak, çalışma arkadaşlarıyla olan mesafelerini arttırmak (6.3 m² veya daha fazla). Ofis arka planındaki 45- 48 db arasındaki uğultu düzeyi, çalışanları rahatsız etmemekle birlikte istenmeyen sesleri de maskeleyerek sesin çalışanları rahatsız edici boyutunu engelleyebilmektedir. Bu bağlamda kurulmuş bir ses maskeleme sistemi, açık plan ofiste istenmeyen seslerin kabul edilebilir bir seviyede tutulmasında tercih edilen bir teknik olarak kullanılabilir.

Tasarlanan açık ofis mekanında dikkat edilmesi gereken tasarım ve ortam faktörleri olan planlama, form, malzeme, aydınlatma, ısı, akustik gibi parametreler mekanla bir bütün olarak düşünülerek tasarlanması verimli bir çalışma mekanı sağlayabilmektedir.

Açık ofis mekanlarında performatif yaklaşım; mekan elemanlarının mimari karakterleri, işlevsellik, dönüştürülebilirlik, modeller ve tasarım süreçleri, aydınlatmalar, sürdürülebilirlik, çevreye duyarlı malzeme ve teknolojik verimlilik parametreleri altında oluşturulmuştur. Dönüştürülebilirlik, esneklik, ergonomi ve sınırlar parametreleri altında detaylandırılmaktadır. Bu kavramlar açık ofis çalışma mekanlarında, performatif mekan örgütlenmesi sağlanabilmesi açısından, yönlendirici niteliğini taşıyabilmektedirler.

4.1. Performatif Mekan Elemanlarının Mimari Karakterleri

Tasarım bir nokta ile başlar ve noktalar çizgiye, forma ve hacme dönüştürülür. Oluşan hacimlerin boyutu, formu, malzemesi, dokusu, rengi ile kendi karakterini oluştururken mekan içerisinde de bir bütünlük etkisi yaratmayı sağlayabilmektedir. Mekanda oluşturulan bütünlük hem ürünün hem de ürünün etkisi ile mekanın karakteri oluşturulabilmektedir.

Kullanıcının kişiselleştirme çabasıyla oluşturulan mekan örgütlenmeleri, açık ofis mekanlarının sıklıkla kullanılmaya başlanmasıyla, zamanla değişmiş ve gelişmiştir. Mekan, kullanıcının kişiselleştirme çabasıyla değil mekanın ve mekan elemanlarının tasarımıyla sunduğu kişisel mekan örgütlenmelerine dönüşmeye başlamıştır. Mekan ve mekan elemanlarının sunduğu kişisel mekan örgütlenmeleri,

mekanın ve kullanıcının verimini ve performansını arttırabilmektedir. Mekan ve mekan elemanlarının tasarımında antropometrik açıdan dikkat edilmesi gereken hususlar da vardır.

“Çalışma esnasında ayaklar ve bacaklar için yeterli hareket alanı bulunmalı ve çalışma yüzeyi yansıtma katsayısı %30- 50 olmalıdır. Sandalye gibi masada kişiye uygun olmalıdır. Çalışma masası; uygun yükseklikte, yeterli genişlikte ve sandalye ile iş hareketlerini engellemeyecek şekilde tasarlanmış olmalıdır. Sandalye, kişi ve masa bir insan makine sistemi olarak ele alınmalıdır. Sıklıkla kullanılan materyaller aktif yüzey alanının ön kol mesafesine (25cm), ara sıra kullanılan materyaller ise kol mesafesindeki aktif alana (50cm) konmalıdır” (Özok, 1997, s.53).

“Masanın eni-boyu kişiye ve yapılan işlere uygun büyüklükte olmalıdır. Çalışma masasında aktif olarak kullanılan yüzey; bir kol uzunluğu eninde (derinliğinde) ve iki kol mesafesi boyunda olan alandır. Bu ortalama olarak 50 cm en, 160 cm boya karşılık gelmektedir. Bu çalışma masası bu aktif çalışma alanını kapsayacak kadar büyük olmalıdır” (Özkan, 2002, s.58).

Ofis mekanında kullanılan mobilya üniteleri rahat bir çalışma mekanı için çalışanların ihtiyacını karşılayabilecek, amaca uygun, verimliliği arttırıcı niteliklerde olmalı ve insan odaklı yaklaşımda bulunulmalıdır. Mobilya tasarımı etkileyen unsurlar; işlevsellik, orijinallik, estetik, ekonomi ve teknolojik gelişmelerdir. Mobilya tasarımında biçim, ölçek, oran, renk, doku, dengenin uygun bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Biçim ile işlevsellik birbirleri ile bağlantılıdır.

“Tasarımcı, mekanı bireyin karakterine uygun olarak tasarlanması ve iç mekanın estetik, işlevsel ve psikolojik yönleri sorgulaması amacını gütmektedir. İç mekanın kötü tasarlanması sonucu nasıl bir yapı mimari özelliklerini yitirirse, en iyi iç mekan da iyi yapılarda ortaya çıkar, başka bir deyişle iyi mimari iyi tasarımın da bir sonucudur” (Kalınkara, 2006, s.1).

Biçim, doku, renk, fonksiyonellik, esneklik, ergonomiklik, ölçek gibi parametreler doğrultusunda tasarlanan mekan elemanlarının karakterlerinin oluşturulması ile kullanılan mekanında karakteri de oluşturulmuş olur. Bu karakterin açık ofis çalışma alanına oluşturulması esnasında düşünülmesi gereken en önemli faktörler, mekan işleyişi, fonksiyonelliği, uygunluğu ve esnekliğidir.

Mekansal odaklı (aydınlatma, akustik, sirkülasyon alanlarının boyutları gibi) parametreler ve donatı odaklı (çalışma üniteleri, depolama elemanları, bölücüler gibi) parametreler doğrultusunda tasarlanmış olan çalışma mekanı, mekânsal verimliliği

sağladığı gibi mekanın karakteristik yapısının oluşumunu da etkilemektedir. Tasarlanan mekan elemanlarının yapısı oluşturulurken dikkat edilmesi gereken antropometrik ölçüler, sosyal mesafe ve etkileşim alanı, mekan ve kullanıcı verimini etkilemektedir. Tasarım odaklı bir etkin mekan, performatif mekan elemanlarının mimari karakterleri ile, mekanda tasarım bağlamında bütünlük sağlayabilmektedir.

4.1.1. İşlevsellik

İşlevsellik, mekanın ve mekan elemanlarının kullanım amacına, ihtiyaca uygun tasarlanarak, mekanda verimli işleyişi sağlaması olarak tanımlanabilir. Tasarlanan mekan elemanlarının, gerekli eylemi yerine getirmesindeki etkinliği ve verimi arttırmak amacı ile işlevselliğin ön planda tutulması gerekmektedir.

Bayazit (2007)' e göre tasarımda işlevsellik, gereksinme ve amaçları nesneyle ilişkileri içinde yerine getirme ve gerçekleştirme anlamında kullanılmaktadır. Mobilya tasarımında ise işlev mobilyanın kullanıcı için yerine getirdiği işlevsel kriterler üzerinden tanımlanabilir. Bu noktada işlev kullanım amacına bağlı olarak kullanıcıların gereksinimleri ile tanımlanır.

“Biçim ancak işlevi mümkün kılar ve biçim-işlev ilişkisi çoğu kez tasarım sırasındaki niyetlerimizin ötesine geçer. Biçim işsel olarak belli işlevleri işaret etmez: zaten önemli olan bize sağladığı olanaklar ve potansiyeldir. İşlevin biçim üzerindeki ‘işlevselci’ tahakkümünden kurtulmuş bir bakış açısı biçim ve işlev kadar tasarımı da yeniden keşfetmemizi sağlar” (Anay, Özten, 2011, s.3- 4).

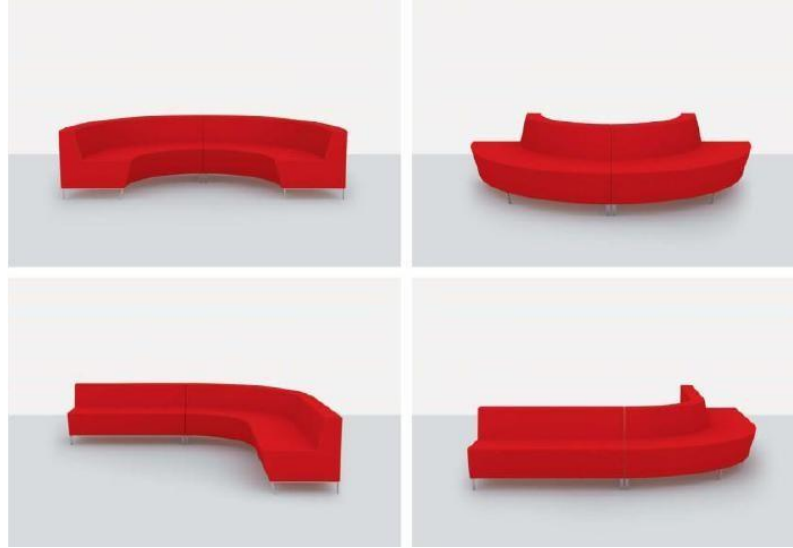
Tasarlanan ürünün mekana ve kullanım amacına uygunluğu, formu, kullanılan malzemesi, dokusu, esnekliği işlevsellik kalitesinin de bir göstergesi olabilmektedir.

Uzun (2006),’ a göre mobilya için işlevsellik; amaca uygunluk, gereksinimin karşılanması, mobilyanın iş görebilme yetisi olarak tanımlanır. Mobilyada bir gereksinimi karşılama özelliği, işlevsellik olarak bilinir. Mobilya kullanmanın ana amacı konut içerisindeki yaşamsal faaliyetler sırasında ortaya çıkan gereksinimlerin konforlu bir şekilde giderilmesine yöneliktir. Bu gereksinimlerin en önemlileri oturma, dinlenme, yemek yeme, yatma, depolama, sergileme, zihinsel ve bedensel çalışmalar olarak sıralanabilir.

Mobilya tasarımında antropometrik ölçüler dikkate alınması gereken hususlardandır. İnsan ölçüleri, mobilyanın tasarımını etkileyen faktörlerdendir. Mobilyanın ve kullanıcının, işlevsel kriterlerini yerine getirebilmesi açısından

antropometrik ölçüler ve oranlara uygun olması, ergonomi ve verimlilik açısından gereklidir.

Bir oturma elemanında birim olarak ele alınan parçaların bir arada kullanımı ile bir koltuk ve/veya kanepenin oluşturulması olarak da örnek verilebilir (Fotoğraf.11.).

Fotoğraf.11. END Serisi Oturma Birimleri
(Aziz Sarıyer, 2009)

Mobilya tasarımında öncelik yerine getireceği işlevin gereklilikleri ile bir forma dönüşmesidir. Her bir gereksinimin karşılanmasında mobilyanın işlevsel özellikleri değişmekte ve özelleşmektedir. Fonksiyonelliği ön planda tutularak tasarlanan mekan ya da mekan elemanı, mekana verimliliği de beraberinde getirir.

Erentok (1991),’ e göre, açık ofis mekanlarının fark edilir büyüklükte daha çok işlevsel özelliğe ve avantaja sahip olduğu görülmektedir. Bu gözlem sonucunda istisnai durumlar dışında mekandaki işlevselliğin ve çalışanların verimliliği düşünüldüğünde açık ofis sisteminin daha olumlu sonuçlar doğurduğu görülmektedir.

Açık ofis mekanlarında işlevsellik, çalışma mekanında sağlanmış olan esnek mekan örgütlenmelerinin etkisi ile performatif mekana sahip olabilmektedir. İş işleyişi bakımından amaca ve mekan uygunluğuna göre projelendirilmiş açık ofis mekan çözümlerinde, esnek ve işlevsel tasarlanmış mekan elemanları ile mekanın işlevsel performansı verimli hale getirilebilmektedir.

Esneklik, verimlilik, işlevsellik ve antropometrik ölçüler doğrultusunda tasarlanmış mekan ve mekan elemanları, mekanın ve kullanıcının performansını etkilemektedir. Açık ofis mekanlarında bu unsurların yanı sıra sirkülasyon alanları,

sosyal mesafe ve etkileşim alanları da, performatif kişisel mekanı ve kişisel performansı etkileyen unsurlardan olabilmektedir.

4.1.2. Dönüştürülebilirlik

Dönüştürülebilirlik, çalışma mekanlarında yapılmak istenilen değişikliklerde mekanın ve mekan elemanlarının sunduğu esneklik ile sağlanabilen çözüm olarak tanımlanabilir. Açık ofis çalışma mekanlarında kullanılan çoklu çalışma ünitelerinin ve mekan elemanlarının gerekli durumlarda dönüştürülebilir olması, mekanın işlevsel verimliliğini de sağlayabilmektedir. İş yerleri bazen ekonomik açıdan büyüme-küçülme, ilerleyen teknolojiye ayak uydurma gibi, bazen de sistem ve tasarım anlamında değişikliğe ihtiyaç duyarlar. Bu değişikliklere cevap verebilecek esnek mekan elemanlarının tercih edilmesi ile mekanda kolay çözümlenebilir değişiklikler yapılabilir.

“Maliyetteki değişiklikleri de etkileyen esnek bir iç mekan düzenlemesi, şirketteki gruplar halinde çalışanların değişmesi, yeni bir grubun dahil olması veya eksilmesiyle oldukça yakından ilgilidir. Standartlaşmış bir ofis planlaması ve çalışma istasyonları boyutları, talepler doğrultusunda tekrar düzenlemeyi sağlayan organizasyonel bir çerçeveyi sağlamaktadır. Bir tasarım aynı zamanda teknolojik değişimleri desteklemelidir. Eninde sonunda, uzun dönemli esneklik şartları, kısa dönemli çözümlerden daha ekonomiktir. 1970- 1971 yılları arasında Norman Foster tarafından yapılan IBM Pilot Ofis’te yalnız maliyet değerleriyle değil aynı zamanda binanın esnekliği ile de ilgilenmiştir (Fotoğraf.12). Yapıldığı dönemde bilgisayarlar için ayrı özel binalar inşa edilirken, Foster bu bilgisayar odalarını mevcut ofis binasının içinde çözümlenmiştir. Anlaşıldığı sürede, yani 18 ayda proje tamamlanmış ve iki sene kullanılacak diye geçici bir bina olarak inşa edilmiştir, ancak 25 senedir hala hizmet etmektedir” (Jodidio, 1994, s.58- 104- 154- 155).

Fotoğraf.12. IBM Pilot Headquarters İç Mekan ve Dış Cephesinden Görünüşler
(Jodidio, 1994)

“Modüler çalışma istasyonları, değişikliği de destekleyen esnekliği sağlamaktadır. Bu çalışma istasyonlarının çoğu, genişleyen bir gruba veya departmana kolaylıkla adapte edilebilmektedir (Fotoğraf.13.). Tüm katı yenilemek, yıkımı ve tekrar başlamak gerektirmez. Çalışma istasyonlarını sadece prizden çıkarıp diğer prize takmakla yenilenme sağlanacaktır. Modüler çalışma istasyonları, çalışanların şahsına ait olabilmekte, çeşitli ofis elemanlarıyla, şahsa hitap eden çalışma stilleriyle yaratılabilmektedir” (Malhan, 1999, s.103- 108).

Fotoğraf.13. Çalışma İstasyonu ve Bir Ofis Düzenlemesi İçindeki Görünüşü
(Malhan, 1999)

Teknolojinin ilerlemesi beraberinde endüstrinin de gelişimini etkilemiş ve bu gelişme ofislere modüler mobilya sistemlerinin girmesini sağlamıştır. Bu sistem fonksiyonellik gibi esnekliği de beraberinde sunabilmektedir.

İzgi (1999), “kurguda yer alan işlev, malzeme, teknik, yapım, strüktür, kütle, mekan, biçim, oran, stil vb. soyut ve somut tüm bileşenlerin bağımsız kimlikleri yapının gerçekleşmesi aşamasında dönüşüm geçirir” fikrini öne sürmektedir.

COPE (2003), açık ofis planlamasının bir sonucu da, geniş, açık kabuğun içinde, her şey hareketli olmalıdır düşüncesini öne sürmektedir. Bu tamamen hareketlilik fikri, yeni genişleyen pazar potansiyelini gören mobilya üreticileri tarafından alınmış ve ilerletilmiştir. Fakat mobilya aslında her zaman hareketli olmuştur. Değişen parçalar daha az olmaktadır. Demonte parçalar (maliyetli ve sorunlu olmalarına rağmen) uzun zamandır mevcuttur.

Açık ofislerde çoklu sistem olarak kullanılan masa gruplarının kablolama çözümlerinin doğru bir biçimde yapılması bölücüler ile mümkün olabilmektedir. Hem mekan hemde masa araları bölümlendirilirken, ayırıcı unsur olarak kullanılan bölücüler, kabloların kanal aracılığı ile yürümesini ve gizlenmesini de sağlayabilmektedir. Prizlerinde bu sisteme adapte edilmesi ile mekanda estetik ve görsel anlamda çözüm de sağlanmış olur. Bu sistem, mekan çalışanlarının esnekliğini ve hareketini kısıtlarken, teknolojinin ilerlemesi ve dizüstü bilgisayarların ofis mekanlarına girmesi ile hareketlerde esneklik kazanmıştır.

4.1.3. Esneklik

Mekan ve mekan elemanlarının yapılmak istenilen değişikliklere yönelik verdiği çözümsel cevapları, esneklik olarak tanımlayabiliriz. Performatif mekan örgütlenmelerinde verimliliğin ve işlevselliğin sağlanmasında etkili faktörlerden biri olabilmektedir.

Açık ofis mekanlarında işlevsellik ve verimlilik sağlamak amacı ile ofis içerisinde kullanılan tüm mekan elemanlarının tasarım sürecinde, teknolojik gelişmeler ve zamanla ofis içerisinde yapılabilecek tüm değişiklikler de göz önünde tutularak, kullanım kolaylığı sağlaması ve değişken çoklu çalışma mekanına uyumlu olması ön planda tutulması gereken niteliklerdendir. Bu esnek ve işlevsel düşünceyle tasarlanmış olan mekan elemanları, ofis içerisinde kullanım kolaylığı sağladığı gibi konfor ve verimliliği de beraberinde getirebilmektedir.

Fotoğraf.14. Çalışma İstasyonu Örnekleri

(kadinlarsitesi.net, Mayıs, 2014 – modernofismobilyalari.wordpress.com, Mayıs, 2014)

Sharp (2002), esneklik, açık ofis tasarımlarının en önemli avantajlarından birisidir. Ofis çalışanların sayısında ya da ofis kullanıcısının organizasyon değişikliklerine en kolay uyum sağlayıp en kısa zamanda yeni formata geçebilen tasarım şekli açık ofis kullanımıdır (.Fotoğraf.14.).

Esneklik tasarım aşamasında detaylı düşünülmesi gereken bir süreçtir. İşlevsel mobilyalar ve serbest alanlar oluşturarak da esnek mekan oluşumları sağlanabilir. Serbest mekanlar, sanal ağlar sayesinde istedikleri yerde istedikleri gibi çalışmaları mümkün mekanlardır, olarak tanımlanabilmektedir. İşlevsel mobilyalar, esnek, modüler olan bir sistemin ve açık ofis sisteminin yeniden yapılandırılmasında rahatlık ve avantaj sağlayabilmektedir.

4.1.4. Ergonomi

Ergonomi, ürünün kullananla ilişkisindeki uyumunu, rahatlığını sağlayan, fiziksel çevrede kullanıcının, yaptığı işlerde kullandığı araçları ve performansını etkileyen faktörlerden biridir. Çalışanın sağlığının, verimliliğinin ve konfor düzeyinin planlanmasını sağlar.

“Ergonomi “çalışma çevresi” ve içerdiği tüm sistemleri, insanın psiko-fizyolojik ve sosyo- kültürel tüm kapasite ve limitleriyle uzlaştırarak üretimsel verimliliğe ulaşmayı amaçlayan uygulamalı bir bilimdir. Bununla birlikte ergonomi, insanlar için tasarımın tüm açılarıyla ilişkilendirilmiş bir disiplindir. Ergonomistler tarafından yapılan bir çok tanım vardır. En iyilerinden birisi insanların karakteristik özellikleri, yaşamlarını sürdürdükleri çevreleri ve onların kullandıkları eşyalarıyla insanların etkileşimini geliştirmek hakkında öğrenilenlerin pratiğidir” (Gönen, 1998, s.23- 26).

“Ergonomi, insana ilişkin ve en fazla rahatlık, güvenlik ve etkinlikle kullanılabilecek araç, makine ve donanım anlaşılması için gerekli bilgilerin tümü olarak nitelendirilir. Ergonomi uğraş alanında temel amacı insan faktörünün verimliliği, sistem içinde entegrasyonu ve iş yaşamının insancıllaştırılmasıdır” (Özkul, 2000, s.20).

Asatekin (1997)’e göre ergonomide temel amaç kullanıcı ile ürün arasındaki uyumun yapılacak eyleme göre sağlanmasıdır. Bu doğrultuda ele alınacak temel kriterler; fonksiyonel yeterlilik, kullanımda kolaylık, konfor, sağlık ve güvenlik, eylem koşullarında kalitedir.

Kullanıcı ve ürün ilişkisinin verimli ve işlevsel kullanımındaki konforu sağlayan ergonomik tasarımlı mobilyalar, çalışma mekanlarındaki konforu ve kaliteyi de beraberinde getirebilmektedir.

İncir (1987), ergonominin temel hedefi performansın en yüksek seviyeye çıkartılması, yani maksimum performansı, minimum insansal maliyet (yorgunluk, stres) ile elde etmekte olduğunu düşünmektedir.

Brooks (1986)’ a göre ofislerde, ergonomi sadece mobilya tercihleri (sandalyeler, masalar) ve ilgili değildir. Aynı zamanda çalışma çevresinin, atölye, takım çalışması düzenleme, aydınlatma, gürültü konfor ve bir çok diğer faktörleri arasındaki iletişimidir.

Açık ofis çalışma mekanının ergonomik yapısı, çalışma mekanında gününün büyük bir kısmını geçirme durumunda olan ofis çalışanlarının, ofis mobilyalarında işlevselliğe ve esnekliğe yönelik tercih yapmaları, mekana uygun aydınlatma, konfor düzeyi sağlanmış havalandırma, akustik ve mekanın işlevsel planlanması ile sağlanabilmektedir.

“Ergonominin ofislere girişiyle, çağdaş ofis donanımında gerekli olan mekanik, elektronik cihaz ve teçhizatın yanı sıra bu elemanları kullanacak çalışanların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Günlerinin üçte birlik bölümünü ofis mekanlarında geçiren kişilerin fiziksel ve psikolojik değerlendirmelerinin gündemde olması, tasarımcıları ofiste rahat bir çalışma mekanı yaratmaya itmektedir. Bu amacın gerçekleştirilmesi yolunda modüler ofis donanımı önemli bir yer tutmakla kalmayıp, verimliliği arttıracak konusunda ise hemen hepsi hemfikirdir” (Grandjean, 1969, s.32- 36).

“Bir çalışma bölgesi, ergonomik avantajların ışığı altında ve uzanma limitleri içinde düzenlenmelidir. Donatıların, araçların ve gereçlerin düzenlenmesi rahat bir

hareket alanı sağlamalıdır. Tüm gereksinimler kullanıcının önünde yarım bir daire içerisinde düzenlenmelidir. Bir gereci almak için yapılan kavrama hareketlerinde dikkat edilecek yükseklik, vücudun ön kısmının merkezinde bulunan noktadır” (Grandjean, 1969, s.32- 36).

Fotoğraf.15. Ergonomik Sandalye Örneği
(dekorsahane.com, Mayıs, 2014)

Günlerinin büyük bir kısmını ofis mekanlarında geçiren çalışanların rahat ve huzurlu bir iş ortamına sahip olmaları için fiziksel şartlara uygunluk gösteren, ergonomik bir sandalye, ofis mobilyalarının en önemli bileşenlerinden biridir (Fotoğraf.15.)

Açık ofis mekanlarında, ergonomik açıdan, mobilya tasarımları etkilidir fakat yalnızca mobilya tasarımları mekanda ergonomiyi sağlama açısından yeterli değildir. İş işleyişine ve kullanıcıya yönelik planlanmış, mekânsal odaklı yaklaşımlar göz önünde bulundurularak tasarlanmış donatı elemanlarının uygulaması da mekanın ergonomik etkisini arttırabilmektedir.

4.1.5. Yatay ve Düşey Sınır Kurucu Elemanlar

Mekanı, mekan elemanlarının yatayda ve düşeyde oluşturdukları nitelik ve nicelik özellikleri ile algılarız. Bu elemanlar, alanın sınırlarının ve mekan akışının da belirleyicileridir.

Ching (2002),’ ye göre mekanı tanımlayan yatay elemanlarını dört ana başlık altında tanımlamaktadır. Bunlar; taban düzlemi, yükseltilmiş taban düzlemi, çukurlaştırılmış taban düzlemi ve baş üstü düzlemidir.

Fotoğraf.16. Algılanması Düşük Olan Taban Düzlemine Bir Örnek
(www.timgrubu.com, Haziran, 2014)

Taban düzleminin, mekanda algılanması için diğer yatay düzlemlerden renk ve doku olarak farklı tercih edilmesi gerekmektedir. Doku, malzeme ve rengin aynı kullanıldığı mekanlarda algılama ve seçicilik düşük düzeyde olabilmektedir (Fotoğraf.16.).

Fotoğraf.17. Yükseltilmiş Taban Düzlemi Örneği
(www.mimdap.org, Haziran, 2014)

“Taban düzleminin bir kısmının yükseltilmesi daha geniş bir mekansal bağlamda bir alan meydana getirecektir. Yükseltilen düzlemin kenarları boyunca oluşan seviye değişikliği, alanının sınırlarını tanımlar ve yüzeydeki mekansal akışı kesintiye uğratır (Fotoğraf.17.). Eğer taban düzleminin yüzeyi kenarlar ve yükseltilen alan boyunca devam ederse, yükseltilen alan daha çok onu çevreleyen mekanın bir parçası gibi gözükecektir. Fakat eğer kenar, biçimde, renkte ya da dokuda bir değişiklik yapılarak belirginleştirilirse, o zaman bu alan çevresinden ayrıştırılmış farklı bir platform haline gelecektir” (Ching, 2002, s.102).

Mekanlarda seviye değişikliği uygulaması, alanın sınırlarını tanımlar ve mekansal akışı kestiği gibi yönlendirmede de yardımcı olur Yükseltilmiş taban

düzlemi, mekansal ve görsel sürekliliği etkiler ve farklı malzeme ya da renk kullanımı ile etkiyi baskın kılar.

Açık ofis mekanlarında yükseltilmiş ya da çukurlaştırılmış taban düzlemi ile mekan içinde mekan oluşturulabilir. Mekanda ayırıştırıcı görevini de görebilmektedir.

Ching (2002), taban düzleminin bir bölümünün çukurlaştırılması, bir mekansal alanı çevresindeki daha büyük bir bağlamdan yalıtır, fikrini öne sürmektedir. Tanımlanan alanın sınırları, çukurluğun düşey düzeyleri tarafından tanımlanır. Bunlar, yükseltilen düzlemlerde olduğu gibi yalnızca vurgulanan sınırlar değil, mekanın duvarlarını biçimlendirmeye başlayan görünür kenarlardır da. Çukurlaştırılmış alan ile etrafındaki taban düzleminin yüzey nitelikleri zıtlaştırılarak, söz konusu mekansal alan daha da belirgin hale getirilebilir.

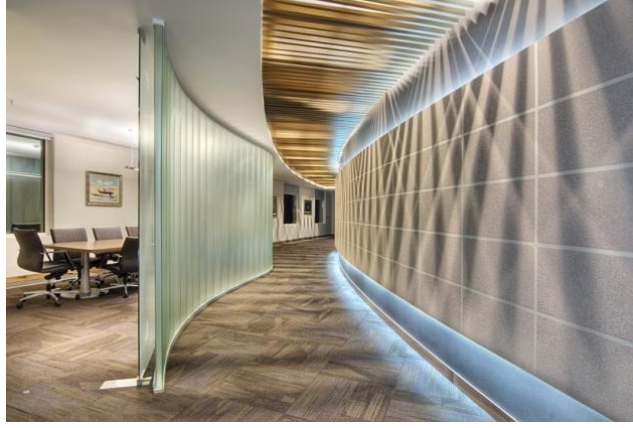

Fotoğraf.18. Baş Üstü Düzlemi Örneği
(erdaldagli.wordpress.com, Haziran, 2014)

Geniş mekanlarda yönlendirmede, belli bir alanın belirginleştirilmesinde, zeminde ve tavanda ya da yalnızca birinde kullanılarak vurgu yapılabilir (Fotoğraf.18.). Ana mekanın tanımlayıcısı olabileceği gibi formu ile mekanları gerektiğinde birbirinden ayıran görsel düzenleyici de olabilir.

Mekan içerisinde belirginleştirilmek istenilen asıl noktayı dikey çizgisel elemanlar ile netleştirebilmekte ve mekanda süreklilik etkisini de sağlayabilmektedir.

Yatay düzlemlere göre daha belirgin ve etkili olan düşey düzlemler mekan içerisindeki bütünlüğü sağlamada da etkili olduğu gibi aynı zamanda mekanları da birbirinden ayıran sınırlayıcı eleman görevini de görmektedir (Fotoğraf.19.).

Fotoğraf.19. Yatay ve Düşey Düzlemlerin Ortak Kullanımdaki Etkisi
(Nurus Firması, 2007)

Düşeyde kullanılmış olan düzlemler mekanda hem bölücü hem de yönlendirici eleman olarak kullanılmıştır. Yatayda kullanılan düzlemler, düşey düzlemlere vurgu yapıp belirginleştirmiştir.

Fotoğraf.20. L Şeklindeki Düzlemler
(Nurus Firması, 2007)

Mekan içerisinde tanımlayıcı görevi gören L şeklindeki düzlemler mekan içinde mekan oluşturan gizli sınırlayıcı ve belirleyicidir (Fotoğraf.20.).

Yatayda ve düşeyde kullanılan düzlemler de form, renk ya da doku bakımından birbirlerinden ayrıştırılarak alan tanımlanması baskın kılınabilir.

Açık ofis mekanlarında, sirkülasyon alanlarını çalışma mekanlarından ayırıcı olarak kullanılabileceği gibi sosyal mesafe ve etkileşim alanlarının da belirleyicileri olarak kullanılabilir. Aynı çalışma mekanlarında farklı tip ofisleri birbirlerinden ayırabileceği gibi farklı departmanları da birbirlerinden ayrıştırırken belirleyici niteliğinde de kullanılabilir.

4.2. Modeller ve Tasarım Süreçleri

1900' lü yıllara kadar iş akışının ihtiyaçlarına göre tasarlanan ofis mobilyaları, 1900' lü yıllarda fabrikasyon ürünler halini almıştır. Günümüzde iş işleyişinin yanı sıra işlevsel yönü ön planda olan mekan düzenlemesi yapılmaya başlanmıştır. Açık ofis sistemleri gibi kalabalık çalışma mekanlarında farklı departmanlara da hitap edebilecek yoğun iş temposuna uygun ergonomik, esnek ve fonksiyonel tasarımlar ön planda olmuştur. İş işleyişi ya da mekan tasarımında estetiği ön planda olan mobilya tasarımları gibi kullanıcı rahatlığı da önemsenmeye başlanmıştır.

Açık ofis mekanlarında tercih edilen çağdaş mobilyaların tasarım ve uygulamalarında mekânsal odaklı faktörler kadar kullanıcı odaklı faktörlerde dikkat edilmesi gereken hususlardan olmaya başlamıştır. Mekanın yapısı, iş işleyişi, işlevselliği ve mekanda sağlayacağı esneklik kadar antropometrik ölçüler ve kullanıcı ergonomisine uygunluğu da esas amaçlardan olmaya başlamıştır.

Arredamento Dekorasyon (1993),’ de “Oturma Birimleri” konu başlıklı bir yazıda masa ve ofis mekanı gelişimi için şu yorum yapılmıştır; ‘çalışma masası özellikleri ve boyutlarıyla incelendiğinde; ofis ve masa sözcükleri adeta eşanlamli iki sözcüktür. Bir zamanlar bir toplum bilimci ofis çalışanlarından söz ettiğinde, onları masalarına zincirli köleler olarak nitelendirmiştir. Bu tanım ofis uygarlığının 20. yy başındaki erken dönemi için belki de doğrudur. Ama bugün masa artık çalışanın tutukevi gibi işlev görmemektedir. Çağdaş ofis tasarımlarında masa çoğu görevlinin evinde bile bulamayacağı bir konfor sunmaktadır’.

19. yy’ da tüm sektörler gibi ofis mobilyaları da, bu yıllarda gelişen ve değişen ekonomi, teknoloji, sosyal yapı, sanat akımları ve fikirlerden etkilenmiş, ofis mobilyalarına bakış da beraberinde değişmiştir. Ofis mobilyaları 19. yy.’ dan önce masa, kitaplık ve koltuk ile değerlendirilirken, günümüzde bir çok kuruluşun kurumsal kimliğinde bir parçası haline gelmiştir.

Mobilya tasarım sürecinde, iş işleyişine göre yaklaşım ön plandayken, her kullanıcının uyum sağlayabileceği ergonomik tasarımlar haline dönüşmüştür.

Ofis mobilyaları tasarımında teknolojinin de ilerlemesi ve beklentilerinde artması ile değişiklikler olmuştur. İhtiyacı karşılayabilecek, çok işlevli, kullanıcıya göre ayarlanabilir mekanizmalı, esnek yerleşime uygun sistemler geliştirilmiştir. Açık ofis mekanında grup çalışmasına uygun ve çalışanlar arasında iletişim kolaylığı sağlarken, aynı zamanda mahremiyeti de gözetecek şekilde düşey elemanların

kullanıldığı, gerektiğinde toplantıya olanak sağlayan çok işlevli çalışma istasyonları geliştirilmiştir. Gerektiği durumlarda yerleşim değişikliğine uyum sağlayabilecek çok yönlü donanım, estetiği ve verimliliği gözeten kablolu sistemine sahip mobilya üniteleri, mekan ve çalışanların beklentilerini karşılamak açısından zorunlu hale gelmiştir.

4.3. Aydınlatmalar

Aydınlatma doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılır. Gün ışığı ya da lamba ile aydınlatılan bir mekan düzenlemesinde mekanları ayrı niteliklerde etkiler ve iyi çözümlendiği zaman, mekan içerisinde en iyi görme koşullarını sağlayan fizik ortamının koşullarını sağlar. Doğal ve yapay aydınlatma da niteliği ve niceliğini belirleme, denetleme, elde etme, kullanılan mekana uygunluk gibi açılardan ele alınmalıdır.

Philips (2000), aydınlatmanın amaçlarını; görsel performans, en iyi görme koşulları, enerji sarfıyatı ve maliyet yönünden verimlilik olarak değerlendirmiştir. Bunun için; yüksek verimli uygun ışık kaynağı, ışığı en verimli şekilde kullanan armetürler, uygun aydınlatma projesi, gün ışığında en fazla faydayı elde etmek için uygun kontrol sistemlerinin kullanımı ve dekorasyon malzemesinin mümkün olduğunca açık renkli seçilmesi gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği düşüncesini öne sürmektedir.

Doğal aydınlatma, mekana pencere, cam duvarlar gibi şeffaf ya da yarı şeffaf bir çok açıdan girer ve gün boyunca yapay aydınlatmaya gerek duymayacak şekilde aydınlık sağlar.

Kalinkara (2006), ışığı “doğal” ve “yapay” olarak iki temel kategoride planladığı gibi, “işlevsel” ve “estetik” biçimde de planlamaktadır. Her iki düzenleme birbirini tamamlayıcı fonksiyonlardır.

Lehman– Smith (2002),’ e göre ofis mekanlarında, aydınlatma tasarımı, iç mekan düzenlemesini destekleyerek, çalışma alanı çevresinin değerini artırmalı ve enerjideki verimliliği sağlamalıdır. Hem alanlardaki farklılaşma hem de çeşitli kullanıcıların ihtiyaçlarına hizmet verme gibi, farklı iş ve dinlenme alanları farklı aydınlatmaya gereksinim duymaktadır.

Doğal aydınlatma sağlamanın yanı sıra pencereler, gününün büyük bir kısmını kapalı bir mekanda çalışarak geçirenlere, dış dünya ile bağlantı kurmasını da

sağlamaktadır. Doğal aydınlatma ile aydınlatılması mekanı hücrel alan olmaktan çıkarır.

Yapay aydınlatmada görsel etkilerin büyük bir kısmı ışığa bağlıdır ve görsel bütünlük sağlayabileceği gibi uygun atmosfer yaratmakta da etkilidir.

De Boer and Fishcher (1981), “en iyi şekilde dekore edilmiş bir mekanın bile iyi ışıklandırma olmadığında yaşanabilirlik potansiyelini kaybettiği bilinmektedir”, düşüncesini öne sürmektedir. Işıklandırma, rengin güzelliğini, yapıyı, iyi mobilyaları ve aksesuarları ortaya çıkaran önemli bir tasarım elemanıdır. Ayrıca mekandaki aktiviteler için de görsel konfor sağlar.

“Çalışma alanlarında yeterli aydınlatma yansımadan kaynaklanan aydınlatma, yüzeylerin aydınlatma kontrastları, gölge ve renk karakterleri bileşenleri ‘genel konfor etkisi’ olarak adlandırılan, çalışma mekanındaki optik koşulları oluşturmaktadır. Bu koşulların iyi koordine edilmesi, iş veriminin nicel ve nitel olarak artmasını ve görsel konfor ihtiyaçlarına cevap verebilmesini sağlar” (Çete, 2004, s.54).

Doğru aydınlatılmış bir çalışma mekanı görsel açıdan olduğu gibi psikolojik olarak da kaliteli ve verimli bir iş mekanı sunabilmektedir.

“Çalışanların çoğunun doğal aydınlatmayı, yapay aydınlatmaya tercih etmesinin sebebi kendilerini doğal aydınlatılmış mekanda daha sağlıklı ve üretken hissetmeleridir. Doğal ışığın çalışma mekanına ulaşmasını en yüksek seviyeye çıkarmak için cam kenarına yakın panellerin kısa tutulması veya pencereye dikey pozisyonda yerleştirilmesi tavsiye edilmektedir” (NRCC, 2004, s.37- 50).

Gottschalk (1968)’ e göre iyi bir aydınlatmanın sağladığı yararların başında, iş veriminin nicel ve nitel olarak artması ve görsel konfor ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gelmektedir. Aydınlatma eş düzeyde olmamalıdır. Bu hem yorucu hem de algıyı güçleştirici olur. Aydınlatmada yüksek performans sağlamak için, aydınlatma yoğunluğu, çevredeki yüzeyler, bölgeler arasındaki aydınlatma farklılığı, aydınlatma araçları, parıltı, çevredeki egemen olan renkler gibi görsel çevre öğelerinin incelenmesi gerekmektedir. Kullanıcının yapısı ve göz yapısı da bu konforu etkileyen faktörlerdir. Aydınlatma konusunu geleneksel ve serbest düzenli çalışma mekanlarında ayrı ayrı incelemekte fayda vardır; geleneksel çalışma mekanında gün ışığının geliş yönü, çalışma yerlerinin düzenini, dolayısıyla bakış yönünü etkilemektedir. Genellikle, doğal aydınlatmadan daha iyi yararlanmak amacı ile çalışma masaları dış duvarlara dik yerleştirilmektedir. Işığın içeri maksimum

6,5m girebildiği göz önüne alınıp diğer düzenlemeler ona göre yapılmaktadır. Güneşin çalışma yerine doğrudan gelmesi göz kamaşmasına yol açmaktadır. Hücre tipi çalışma mekanlarında doğal ışıktan daha çok yararlanmak için cephe ve pencere oranına dikkat edilmelidir.

Doğal aydınlatmanın mekandaki verimliliği ve kalitesi yadsınamaz. Fakat her mekanda doğal aydınlatmanın verimli bir şekilde mekana alımı sağlanamadığından, özellikle mevsimsel şartlardan dolayı, yapay aydınlatmalara da ihtiyaç duyarız. Kullanılan armatürlerin verimli ve işlevsel planlanması, doğru açılarla mekana yayılıp çalışana ulaşması gerekmektedir. Çok dik ya da çok uzak mesafeden gelen ışık görsel konforu da düşüreceği gibi çalışan verimliliğini de olumsuz etkileyebilmektedir.

4.4. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, çevre duyarlılığını ön planda tutarak, ekonomik ve sosyal açıdan yaşam kalitesini arttırmak amacı ile enerji kaynaklarının verimli kullanılabilmesi ve dönüşümünün sağlanabilmesi olarak tanımlanabilir.

Lehman– Smith, D (2002),’ e göre sürdürülebilirlik, mimari tasarımda ve iş dünyasında önemi gittikçe artan bir konudur. Sürdürülebilir tasarım, malzeme israfını azaltarak, ürünleri hammadde halinde kullanarak, enerji randımanlı mekanik ve aydınlatma sistemleri kullanarak, bir şirketin çevreye karşı olan sorumluluklarını yansıtmaktadır. Eninde sonunda, sürdürülebilir tasarıma gösterilen gayret ve çaba, uzun dönemli ekonomik etkinliği yani maliyet-kalite dengesi uygunluğu olan iyi bir yönetim kolaylığına dönüşmektedir.

Ekolojik tasarım yapının kalitesini arttırmaktadır. Güneş enerjisinden verimli bir şekilde yararlanma, enerji tasarrufu ve izolasyon sisteminin sağlanması ile ısıtma ve soğutma maliyetlerinin düşürülmesi, doğal çevreye ve kullanıcıya olan faydalarındandır.

“Sürdürülebilir yapılar doğal ışık ve iyi bir iç mekan hava kalitesiyle, kullanıcıların sağlığını, konforunu, üretkenliğini korur ve geliştirir, yapımı ve kullanımı sırasında doğal kaynakların tükenmesine duyarlıdır, çevre kirliliğine neden olmaz, yıkımından sonra diğer yapılar için kaynak oluşturur ya da çevreye zarar vermeden doğadaki yerine geri döner” (Cole, 1999, s.27- 230- 246).

Yapılarda ve mekanlarda, çevreye duyarlı yaklaşımlarla planlanmış alanlar oluşturmak ve malzeme tercih etmek, gün ışığından yüksek düzeyde

yararlanabilmek, ortak alanlarda elektrik tüketimini minimuma düşürebilmek için sensörlü aydınlatma tercih etmek, ekolojik imkanlardan yararlanmayı sağlayacak adımlardandır. Açık ofis mekanlarında sürdürülebilir değerlere uygun aydınlatma projelendirilmesi ve tercih edilen aydınlatma sistemi, mekanda enerji tasarrufu da sağlayabilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanlarının yapısı diğer ofis yapılarına göre daha geniş bir mekana yayılması sebebi ile doğal havalandırma ve aydınlatma, bütün açık ofis mekanlarında sağlanamamaktadır. Mekânsal odaklı faktörlerin, sürdürülebilirlik açısından göz önünde bulundurulması, mekanda konforlu ve verimli bir çalışma mekanı sağlayabilmektedir. Doğal havalandırma, akustik şartların uygunluğu, aydınlatma, mekan elemanlarında çevreye duyarlı malzeme tercih edilmesi, mekan verimliliği arttırmada etkili faktörlerdendir.

Okutan (2001), ekolojik tasarım birikimini geliştirmek için uzun zamandır çeşitli çalışmalar yürüten Fox and Fowle Architects, yatırımcı Durst Organization yönetiminin çevreci anlayışı sayesinde, bu birikimlerini “Times Meydanı, 4” binasında cesur bir şekilde deneme şansını bulmuşlardır (Fotoğraf.21.). Yapının tasarımında enerjinin verimli kullanımına ve yapı içinde daha sağlıklı bir iç mekan sağlanabilmesine yönelik bir çok tedbir alındığı gibi, sürdürülebilir malzeme kullanımı, çevreci imalat, verimli işletme ve bakıma özel önem verilmiştir.

Fotoğraf.21. Times Meydanı 4 Binası
(news.kievukraine.info, Mart, 2014)

Fotoğraf.22. Commerzbank Binası

(everystockphoto.com, Mart, 2014)

“Commerzbank Binası da dünyanın en ekolojik yapı tasarımlarından biri olmasıyla dikkat çekmektedir (Fotoğraf.22.). Buradaki temel düşünce, 296m yüksekliğindeki yapı boyunca doğal havalandırmayı mümkün kılarak, konforlu çalışma mekanları yaratmaktır. Her ofisin dışarıdaki hava koşulları elverdiği takdirde kullanıcıların elle açabilecekleri pencereleri bulunmakta ve havanın soğuk veya rüzgarlı olması halinde binanın bilgisayar sistemi devreye girmesiyle, binanın enerji kullanımı otomatik olarak dengelenmektedir” (Ataç, Gül, 2000, s.60- 73).

Ayaz (2002), sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde yapılarda sürdürülebilirliği ekoloji, kullanıcı sağlığı ve konforu ile yapılabilirlik kriterleri olmak üzere üç ana başlık altında gruplandırmıştır. Ekolojik kriterleri; çevreye saygı, temiz enerji kullanımı, enerji etkileşimi, geri dönüşüm olarak değerlendirmiştir. Kullanıcı sağlığı ve konfor kriterlerini; termal, görsel ve akustik şartlara uygunlu, hava kalitesi, elektromanyetik alanlar ve malzeme uygunluğu olarak değerlendirmiştir. Yapılabilirlik kriterleri; ekonomik, teknolojik olarak yapılabilirlik ve kaliteli mekan sağlamak, olarak değerlendirmektedir.

Bu kriterler ayrı ayrı değerlendirilmiş olsalar bile hepsi bir bütün olarak düşünülmeli ve uygulanmalıdır. Hem uygulama açısından hem de sürdürülebilirlik yaklaşımı açısından hepsi birbirleri ile ilişkileri olan bütünün parçalarıdır.

Yaşadığımız çevreye ve kendimize saygı açısından dönüştürülebilir malzeme tercihi, ekonomik ve sosyal bakımdan hayatımıza kalite katacağı kesindir.

4.4.1. Çevreye Duyarlı Malzeme

Ekolojik denge açısından, doğal malzemelerin kullanımı ve dönüşümü esnasında doğaya bıraktıkları artıkları en aza ve zararsız atıklara indirgenmeye çalışılmalıdır. Tarih boyunca, mobilya üretiminde kullanılan malzemeler teknolojinin, endüstrinin, ekonominin, gelişmesi ve kullanıcının beklentilerinin ve ihtiyaçlarının artması ile değişimlere uğramıştır. Bu değişiklikler doğanın kirlenmesinde büyük oranda etkili olmuştur.

“Genelde malzeme tanımı, bir tasarımın bünyesine giren ve o tasarımının oluşum ve kullanma süreci içindeki biçimlenişini sağlayan, tasarımı kullanan insanın sağlık ve konforunu sağlayan her türlü işlenmemiş, yarı veya tam olarak işlenmiş maddelerdir” (Winter, 1992, s.12).

Malzemeler, doğal ve yapay malzemeler olmak üzere ikiye ayrılır. Ancak ahşap bile işlendiğinde duyarlılığı azalmaktadır.

“Yapay malzemeler; doğal kaynaklı olmakla birlikte karakteri değişmiş ve istenilen özellikler kazandırılmış malzemelerdir. Yapay malzemelerin oluşumunda bir üretim söz konusudur. Bu tür malzemeler çeşitli yöntemlerle üretilir, öz yapıları orijinallerini oluşturan maddelerden farklı bir şekilde ve yeni ürünler halinde ortaya çıkarlar. Geçmişte doğada var olan bir takım malzemeler, günün teknoloji şartlarına göre kullanıma sunulurken, endüstri devrimi sonrasında başlayarak, yeni hammaddelerin üretime sokulması, ulaşım olanaklarının çoğalması ve malzemenin işlenebilmesini olanaklı kılan makineleşme sonucu, her türlü malzeme görülebilmektedir” (Yener, 2002, s.77).

Bir malzemenin çevreye duyarlı olup olmadığını incelerken, göz önünde bulundurulması gereken özellikler; kullanılan mekanda enerji tüketimini en aza indirebilmesi, fiziksel ve ekonomik anlamda maksimum fayda sağlayabilmesi ve dönüşümü esnasında çevreye zararı olmayan atıklar bırakmasıdır.

Eriç, Ersoy (1995), ekolojik açıdan değerlendirebilmek ve sürdürülebilirlik özelliklere sahip olması, malzemenin ekolojik kriterlere uygunluğu açısından incelemek gerektiğini düşünmektedirler. Bu kriterleri üç ana başlık altında toplamışlardır. Bunlar; sosyal ve ekolojik özellikler, uygulamaya ilişkin özellikler ve madde özellikleridir. Birinci değerlendirme grubun içine, malzemenin hammadde

olarak elde edilmesi, saflaştırılması, işlenmesi, nakliyesi, uygulanması, kullanılması ve yeniden değerlendirilmesi gibi konular girmektedirler. Uygulama özellikleri ile ilgili ikinci grupta, malzemenin kullanım koşulları karşısındaki tavrı ve zaman içindeki dayanıklılığı, uygulama tekniği, kullanılan teknoloji gibi konular yer almaktadırlar. Üçüncü grupta ise malzeme, mali yönü, üretim, uygulama ve kullanımın çeşitli aşamalarındaki işlemlerle çevreyi etkilemesi, ekolojik dengeleri bozması gibi dolaylı, orta veya uzun vadede etkisini gösteren yönler dışında, maddeye has, kullanıcıyı etkileyen kimyasal ve fiziksel yönleri ele alınarak değerlendirmektedirler.

Mobilya tasarımında malzeme tercih edilirken; fiziksel, kimyasal ve dayanıklılık gibi dikkat edilmesi gereken özellikler vardır. Mobilya malzemeleri de zamanla özellik bakımından şekil değiştirmişlerdir. Ham olarak kullanılabildikleri gibi, yapay malzeme dediğimiz, bir çok malzemenin birleşmesi ile işlenmiş olan malzeme kullanımı da artmıştır. Malzemenin esnekliği, sertliği yük taşıma kapasitesi bakımından önemlidir. Fazla esnek malzemeler yoğun yükü kaldıramayacağı gibi fazla sert malzemelerde de esneklik olmadığından, kaldırabileceğinden fazla yük aldığıda kırılabilirler. Üretilen mobilyanın kullanım amacına göre malzeme tercihinin yapılması gerekmektedir.

“Günümüzde tamamen ekolojik tasarım anlayışı ile doğal ahşap malzemenin kullanımı yeniden artmıştır. Malzemenin olduğu gibi, içerisinde zararlı malzemelerin olmadığı cila, vernik ve tutkal kullanımının azaltıldığı ürünler tercih sebebi olmuştur. Ancak bu tür moda akım şekline dönüşen ürünler kimi zaman malzemelerin yanlış kullanımına neden olmaktadır. Doğal malzemelerin aşırı kullanımı, ormanlık alanları gereksiz yere yok ederek, içinde bulunan ekosistemi de bozmaktadır” (Yüksel, 2008, s.20).

Açık ofis mekanlarında, mekan elemanlarının malzemeleri tercih edilirken çevreye duyarlılığının ön planda tutulması ile mekan elemanlarının dayanıklılığı, gerekli durumlarda yapılabilecek değişimlerde dönüştürülebilir olması, kanserojen madde içermemesi ile hem mekanın ekolojik dengesinin korunmasında yardımcı olurken hem de mekanda enerji tasarrufunun da sağlanmasında yardımcı olabilmektedir. Ofis mekanlarında tercih edilen doğal malzemelerin, geri dönüşümünün kolay, çevreye duyarlı ve zararsız malzemelerden oluşması ile mekanda ekolojik dengenin sağlanmasında etkili olabilmektedir. Üretimi ve işlenmesi sırasında az enerji harcanmasını sağlayan, doğada kolayca dönüşüme

uğrayabilen, doğayı kirletmeyen, kanserojen madde içermeyen malzemelerin tercih edilmesi, doğa dengesinin korunmasına da katkıda bulunabilmektedir.

Ofis mekanlarında çevreye duyarlı, dönüştürülebilir malzeme tercihi hem mekanda enerji tasarrufu sağlarken hem de mekan elemanlarının işlevselliğini ve verimliliğini arttırabilmektedir.

4.5. Teknolojik Verimlilik

1980' li yıllardan itibaren ofislerde kişisel bilgisayarların kullanılmaya başlanması ile ofis tasarımlarında ve mobilya tercihlerinde değişiklikler olmuştur. Açık ofislerin esnek yapısı çalışma ünitelerinde de esneklik sağlamış ve teknolojinin de etkisi ile modüler sisteme geçilmiştir. Modüler sistem mobilyalar, şahsa hitap eden çalışma mekanı yaratılmasında belirgin rol oynamıştır. Hareket edebilir bilgisayar sistemi (laptop, wireless vb.) sayesinde ofis çalışanları belli bir mekana bağlı kalmadan çalışabilmektedir. Teknoloji mekanları olduğu kadar, çalışanlarında insan-insan, insan- makine ilişkilerini de esnek hale getirmiştir.

Özmimar (2002),’ a göre tasarımcının hayal gücünün sınırlarını teknoloji daha da geliştirmektedir. Aslında taşıyıcı sistemden malzemeye, donanımdan tesisat sistemlerine değin bir dizin yapı bileşeni, teknolojinin gelişimine paralellik içinde değişmekte, tasarım için alternatif olanaklar sunmaktadır. Teknolojinin gelişme yönü genelde, daha hafif, daha küçük ve daha akıllı ürünler üretmeye yönelik bir çaba içersinde olma hareketidir. Teknoloji farklı olarak her yapı biriminin kitlesel olarak özerk biçimlenmesine doğru tasarımcıyı yönlendirdiği düşüncesiyle, farklı her yapı biriminin farklı malzeme ve tekniklerle inşa edilmesini ve farklı doku etkileriyle inşa edilmesini ve bu şekilde vurgulanmasını da zorunlu kılmaktadır.

Tasarımcılar ve mobilya sektörünün de teknolojinin gelişmesinden maksimum etkilenmesi ile ofis mekanlarında da değişimler ve gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeden ofis çalışanları zaman kullanımı, ekonomi, bilgi alış-veriş kolaylığı gibi faydalanmaktadırlar.

“Teknolojik gelişmeler doğrultusunda açık ofis sistemleri iş verimliliğini artıracak yeni boyutlarını kazanmaya devam etmektedir. Teknolojik yenilikler de ofis sistemlerine yansıkça bu yenilik ve gelişmeleri en iyi şekilde kullanabilecek ofis sistemleri geliştirilmeye devam edilmelidir” (Erentok, 1991, s.16- 22).

Teknolojinin gelişmesi ile açık ofis mekanlarının fonksiyonel, esnek, verimli yeterliliğe sahip olması, hem estetiğinde hem de çalışma düzeninde değişimler

olmasını sağlamıştır. Ofis mekanlarının zamanla daha ergonomik ve fonksiyonel hale gelmesi ile verimli mekanlar oluşmaya başlamış, iletişim kolaylığı ve hızlı iş işleyişini de beraberinde getirmiştir.

Açık ofis mekanlarında, teknolojinin gelişmesi ile çalışma ünitelerinde esneklik, iletişimde kolaylık sağlanabilmiş ve mekan kullanım verimliliği artmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile ofis mekanlarına giren taşınabilir bilgisayarlar sayesinde, yere bağlılık azalmıştır. Tercih edilen mobilya ünitelerinde çevreye duyarlı malzeme, dönüştürülebilir, esnek, ergonomik, iş işleyişine uygun olması sayesinde, mekânsal ve kullanıcı odaklı yaklaşımlarla verimliliği arttırmada etkili olmuştur.

4.6. Bölüm Sonucu; Alan Çalışmasına Yönelik Parametrik Yöntem Gelişimi

Mimari tasarım stratejilerine bağlı süreç; mekan analizi, planlama, ön tasarım, tasarımın geliştirilmesi, uygulama çizimleri ve imalat aşaması gibi evrelerle tanımlanabilir.

Buchanan (2001), tasarım aşamasını, “kendi kişisel ya da kolektif amaçlarını gerçekleştirmek için insanlara hizmet eden ürünlerin düşünülmesi, kavranması, planlaması ve yapılması şeklindeki insan gücü” olarak tanımlarken, tasarım ürününü ise, “insanlara hizmet eden tasarım sürecinin biçimsel sonucu, sebebin biçimsel temsili” olarak tanımlar.

Tasarlanan mekanın ya da mekan elemanlarının karakterini ve diğer mekanlarla ya da mekan elemanlarıyla ilişkisinin belirlenip tasarlanması sürecinde verimli tasarlanmış bir mekan oluşturulabilir. Bu tasarım sürecinde düşünülmesi gereken, mekanın ya da mekan elemanlarının iş işleyişine uygunluğu, işlevselliği, ergonomisi, esnekliği, performansı, verimliliği ve antropometrik ölçüler gibi parametrelerin göz önünde bulundurulmasıdır. Mekânsal, donatı ve kullanıcı odaklı belirlenmiş bu parametreler doğrultusunda tasarlanmış mekan, mekan ve kullanıcı verimliliğini etkilemektedir.

Ching (2002), tasarım ilkelerini; simetri, hiyerarşi, ritim, vurgu, datum, tekrar ve dönüştürme faktörlerinin bir ilerleyişi olarak tanımlamaktadır. Bu faktörler; mekan öğelerinin birbirleri ile olan ilişkilerinin, mekanın genel tasarım anlayışında dengeli bir kompozisyon oluşturduğunda ki düzenin üzerimizdeki etkileridir. Belirli bir kompozisyon içerisinde biçimler ve mekanlar arası gerçek farkların olduğu ve bu farklılıkların biçim ve mekanların önem derecesini genel organizasyondaki, işlevsel, biçimsel ve simgesel rollerinin mekana yansımadır.

Tasarlanmış mekanda, planlama, sirkülasyon alanlarının boyutları, aydınlatma, sosyal mesafe ve etkileşim alanları gibi dikkat edilmesi gereken hususların, kullanıcıya ve mekana etkileri de ön planda tutulması gerekmektedir. Mekânsal ve kullanıcı odaklı faktörler, oluşturulan tasarlanmış mekanın verimliliğini etkileyen parçalardandır. Mekanın ve mekan elemanlarının analizi aşamasında iş işleyişine ve kullanıcıya yönelik yaklaşımlar dikkat edilmesi gereken önemli detaylardır.

Mekansal odaklı parametreler; aydınlatma, akustik, havalandırma ve sirkülasyon alanlarının boyutları olarak belirlenmektedir. Donatı odaklı parametreler; çalışma üniteleri, çalışma masaları, depolama elemanları, bölücüler ve kablolama yöntemi olarak belirlenmektedir. Kullanıcı odaklı parametreler; kişiselleştirme elemanları, sosyal mesafe ve etkileşim elemanları olarak belirlenmektedir.

Alan çalışması için seçilen açık ofis çalışma mekanında, mekansal, donatı ve kullanıcı odaklı parametrelere doğrultusunda, gözlem, fotoğraflama ve anket yöntemleri ile araştırmalar yapılarak, açık ofis çalışma mekanlarında nasıl performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin oluşturulabileceği araştırılmaktadır.

5. ALAN ÇALIŞMASI

Açık ofis çalışma mekanlarında kişinin kişiselleştirme çabasının ötesinde mekanın tasarımıyla sunduğu performatif kişisel mekanın nasıl oluşturulabileceği araştırılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, alan çalışma kapsamında seçilen açık ofis çalışma mekanında incelemeler, gözlem, fotoğraflama ve anket çalışmaları yapılarak hangi parametrelerin hangi etkilere sahip olduğu ve mekan verimliliğinde nasıl etkili olduğu karşılaştırmalar yapılarak araştırılmaktadır. Farklı tip açık ofis çalışma mekanlarına sahip olması sebebi ile alan çalışması kapsamında seçilen mekanda yapılan araştırmalar doğrultusunda, performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin etkileri karşılaştırmalar yapılarak detaylandırılmaktadır. Hangi tip ofisin ne gibi etkileri olduğu, hangisinin mekana ve kullanıcıya verimli etkileri olduğu değerlendirilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanlarında tasarlanmış verimli performatif kişisel mekan örgütlenmelerine, belirlenmiş parametrelerin etkileri doğrultusunda nasıl sahip olunabileceği araştırılmaktadır.

5.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, alan çalışması kapsamında seçilen bir basın-yayın şirketinin, üç farklı açık ofis tipini aynı mekanda planlanmış olan açık ofis çalışma mekanında, belirlenmiş parametreler doğrultusunda mekan ve mekan elemanlarının etkileyen olgularını araştırarak nasıl kişisel mekan oluşturulabileceğini ortaya koymaktır.

Aynı plan içerisinde farklı açık ofis sistemleri ve mekan elemanlarının kullanılmış olduğu basın-yayın şirketinin açık ofis çalışma mekanlarında, mekan elemanlarının kişisel alan oluşumunda etkileri karşılaştırılarak verimli sonuca ulaşılmasında incelemeler yapmaktır. Bu incelemeler de izlenilen parametrelerin oluşum süreci, açık ofis mekanlarında kullanılan model tasarımında çalışanların ihtiyaçları doğrultusunda esnek, fonksiyonel, verimli ve ergonomik mekan elemanlarının tasarlanması doğrultusunda belirlemeler yapmaktır.

5.2. Yöntem ve Parametreler

Açık ofis çalışma mekanındaki farklı istasyonları ve üniteleri mekânsal faktörler ve tasarım faktörleri mekan-donatı-kullanıcı odaklı yaklaşımlar doğrultusunda araştırarak, açık ofis mekan elemanlarının etkileri ve tasarım belirleyicileri oluşturmaktır. Bu faktörleri incelemek amacı ile gözlem ve anket yöntemi uygulanmıştır.

Tablo.1. Alan Çalışması İçin Seçilen Açık Ofis Mekanlarının Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

	Parametreler	Nitelikleri	Analiz yöntemi
Mekansal Odaklı	Aydınlatma	Doğal aydınlatma/ Yapay aydınlatma	Gözlem
			Fotoğraf
	Akustik	Mekan Akustiği / Yapı Akustiği	Gözlem
			Anket
	Havalandırma	Doğal Havalandırma / Mekanik Havalandırma	Gözlem
			Anket
	Sirkülasyon Alanlarının Boyutları	Yeterli / Yetersiz	Gözlem
Dar / Geniş		Anket	
Donatı Odaklı	Çalışma Üniteleri	Modüler	Gözlem
		Sabit / Hareketli	Anket
	Çalışma Masaları	Modüler	Gözlem
			Gözlem
	Depolama Elemanları	Modüler	Gözlem
		Sabit / Hareketli	Anket
	Bölücüler	2B / 3B	Gözlem
		Sabit / Hareketli	Anket
		Şeffaf / Opak	
Kablolama yöntemi	Açık / Kapalı	Gözlem	
Kullanıcı Odaklı	Kişiselleştirme Elemanları	Var / Yok	Gözlem
		Sabit / Hareketli	Anket
	Sosyal Mesafe ve Etkileşim Elemanları	Var / Yok	Gözlem
		Sabit / Hareketli	Anket

(Sade Arşivi, Mayıs, 2014)

5.3. Alan Çalışması İçin Seçilen Mekansal Organizasyon Şemaları

Açık ofis çalışma mekanlarının çoklu çalışma ortamlarını bir arada barındırması nedeni ile çalışanların mahremiyet, esneklik, akustik değerler bakımından verimli ve kişisel bir çalışma mekanına sahip olmalarını sağlamak zorlaşabilmektedir. Tasarım ve ortam faktörlerinin mekan tasarımındaki değerlerinin uygunluğu sağlanabilmesi ve kişisel mekan örgütlenmelerinin, mekânsal ve kullanıcı etkileri karşılaştırmalı araştırılmaktadır. Açık ofis çalışma mekanlarında, çalışanların kendilerini ait hissedecekleri, kişisel çalışma mekanlarının tasarım bağlamında

verimliliğe etkileri detaylandırılmaktadır. Detaylandırılan veriler, açık ofis çalışma mekanlarında, verimli performatif kişisel mekan örgütlenmeleri ve mekan elemanları tasarımlarında yönlendirici olabilmektedir.

Bir çok farklı birimin bir arada bulunduğu üç farklı açık ofis çalışma ünitesinin aynı mekanda kullanıldığı Doğuş Yayın Grubu NTV Stüdyosu inceleme ve karşılaştırmalı analiz yapılabilecek bir proje olarak seçilmiştir.

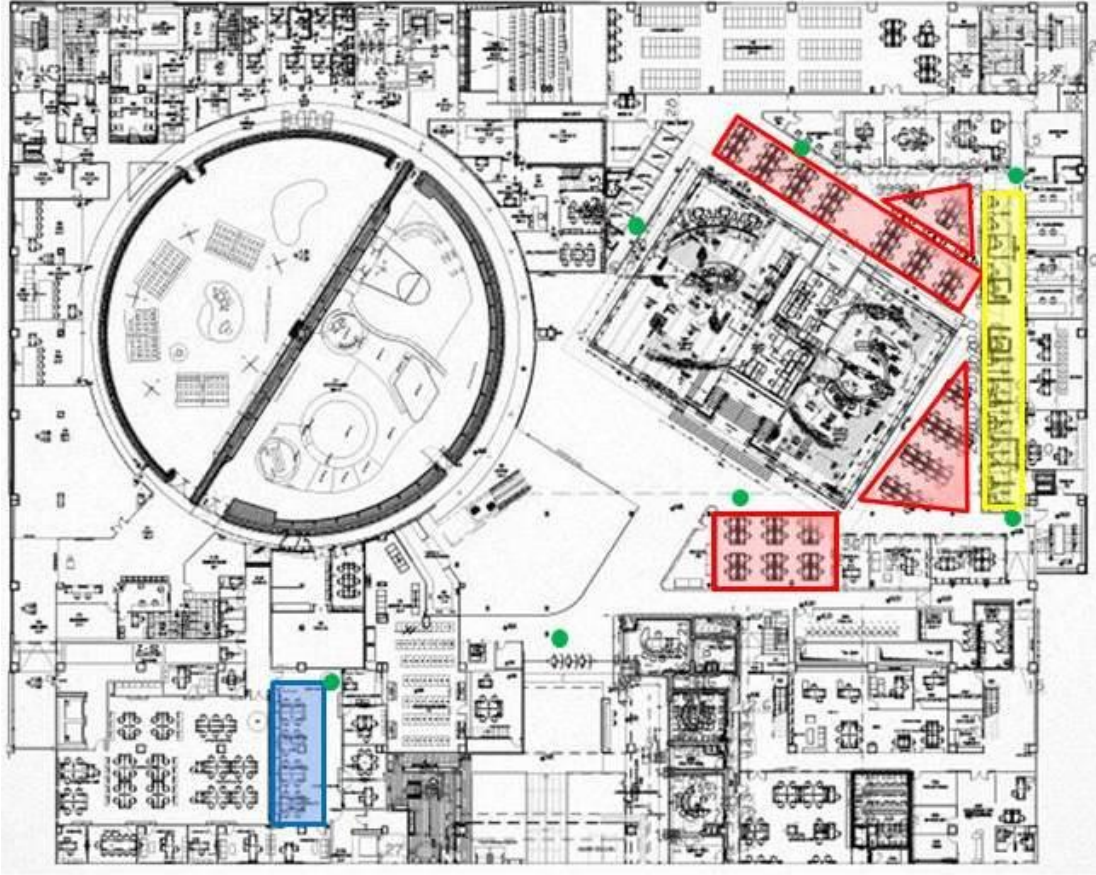
Alış- veriş merkezi olarak faaliyet gösteren Doğuş Center Maslak binasının dış cephesi korunarak iç mekanlar yeniden yaratılmıştır ve Doğuş Yayın Grubu'nun yedi televizyon kanalı, sekiz radyo, on dört dergi, internet siteleri ve yayın evinin bulunduğu ve toplamda 22.000 m²' lik alana yayılan binası Maslak'ta 2012'de tamamlanmıştır (Fotoğraf.23.).

Fotoğraf.23. Doğuş Center Maslak
(wowturkey.com, Temmuz, 2014)

Doğuş Grubu' na bağlı tv kanalları, radyolar ve dergiler tek bir yapı içerisinde toplanmıştır ve NTV Stüdyosu da Doğuş Yayın Grubu'nun yeni binası içinde yer almaktadır. Yeni stüdyolar New York merkezli firma Clickspring Design ile Midek Mingü Mimarlık tarafından tasarlanmıştır. Midek Mingü Mimarlık çalışma alanlarının mimari çözümlenmesi işini üstlenmiştir. Bina iki bölümden oluşmaktadır ve ön bölümünde Doğuş Otomotiv faaliyet göstermektedir. Bu iki bölümün merkezinde televizyon stüdyoları yer almaktadır. Grubun finans, reklam, pazarlama ve lojistik birimleri de bu stüdyoların çevresindeki açık ofislerde bulunmaktadır (Şekil.2).

Şekil.2. Alan Çalışması Kapsamındaki Mekanların Organizasyon Şeması

NTV Stüdyosu Açık Ofis Çalışma Alanlarında İşlevsel Belirleme ve Sirkülasyon Alanları

- A Plan Tipi - Teknik Ofisler
- B Plan Tipi - Operasyonel Ofisler
- C Plan Tipi - Editöryal Ofisler
- Sirkülasyon Alanları

Şekil.3. Alan Çalışması Kapsamındaki Mekanların Tasarım Yaklaşım Şemaları

A Plan Tipi – Teknik Ofisler İşlevsel Betirleme	B Plan Tipi – Operasyonel Ofisler İşlevsel Betirleme	C Plan Tipi – Editöryal Ofisler İşlevsel Betirleme

Niv Stüdyosu Açık Ofis Çalışma Alanları Fotoğrafları

(Sade Arşivi, Temmuz, 2014)*
*(Bu tabloda kullanılan fotoğraflar Nurus Firması'na aittir.)

Şekil.4. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Kullanılan Mobilya Üniteleri Ve Detayları

	Çalışma Üniteleri	Depolama Elemanları	Bölücü Elemanlar	Sandalyeler
A Plan Tipi – Teknik Ofisler				
	Tek platformda çoklu çalışma masaları*	Depolama Elemanları Entegre + hareketli*	Çalışma Üniteleri Bölücü Elemanı – Sabit*	Çalışma Koltuğu Hareketli*
B Plan Tipi – Operasyonel Ofisler				
	Tekil Çalışma Masası*	Depolama Elemanları Entegre*	Çalışma Üniteleri Bölücü Elemanı – Sabit +Hareketli**	Çalışma Koltuğu Hareketli*
C Plan Tipi – Editöryal Ofisler				
	Tekil Çalışma Masası*	Depolama Elemanları Entegre*	Çalışma Üniteleri Bölücü Elemanı – Sabit**	Çalışma Koltuğu Hareketli*

(Sade Arşivi, Temmuz, 2014*)

(*Bu tabloda yer alan görseller Nurus Firması'na aittir.)

(** Bu tabloda yer alan görseller Midek Mingü Mimarlık tasarımıdır.)

5.4. Bulgular ve Karşılaştırmalar

Alan çalışması kapsamında incelenen NTV Stüdyosu açık ofis çalışma mekanında karşılaştırmalı incelemeler ve analiz yapmak üzere mekânsal, donatı ve kullanıcı odaklı yaklaşımlarda bulunularak parametreler belirlenmektedir. Belirlenen parametreler doğrultusunda, üç farklı açık ofis mekan örgütlenmesini bir arada barındıran çalışma mekanında, karşılaştırmalı analizler yapılmaktadır. Bu parametreler, mekanda yapılan incelemeler, gözlem ve anket sonuçları doğrultusunda verimli performatif kişisel mekan örgütlenmelerinin belirleyicileri niteliğindedir. Analizler, gözlem ve açık ofis mekan çalışanı olan otuz bir kişiyle görüşülerek yapılmış olan anket sonuçlarıyla tamamlanmaktadır. Yapılan karşılaştırmalı yaklaşım ve sorgulama ile mekan tasarımı, performatif kişisel mekan ve mekan

örgütlenmesinde nasıl verimli bir tasarım alanı oluşturulabileceği karşılaştırılarak belirlenmektedir.

5.4.1. Mekansal Odaklı Analiz

Yapının merkezinde bulunan stüdyoların etrafında planlanmış olan açık ofis yerleşim alanları gün ışığından faydalanamamaktadır. Çalışma masaları üzerinde yeterli aydınlatma seviyesi, direkt ve endirekt ışık veren armatürler ile sağlanmıştır. Taban yüzeyindeki aydınlatma düzeni çalışma alanlarının bütünlüğü sağlamakta ve sirkülasyon alanlarını belirtmektedir.

Sirkülasyon alanları kullanılan döşeme malzemesi, yerleşim ve aydınlatma projesi ile çalışma mekanlarından ayrıştırılmıştır. Hareket alanları açık ofis plan tiplerine göre değişim göstermektedir. Çalışanların aynı ve farklı birimler arasındaki geçişleri birbirlerini olumsuz etkilemeyecek nitelikte ölçüleştirilmiştir.

Açık ofis çalışma mekanlarında, mekan ve yapı akustiği uygulaması uygun niteliklerdeki malzeme tercihleri ve projelendirilmesi ile sağlanmıştır. Mekanda yankılanma, gürültü seviyesinin düşürülmesi, işitsel konforun sağlanması ve konuşmaların anlaşılabilirliği açısından önemli olan iç mekan akustiği ve yapı akustiği projelendirilmesi ile uygun düzeydeki kriterler sağlanmıştır. Bu kriterlerin sağlanması malzeme nitelikleri, ses yutucu ve yansıtıcı yüzeylerin uygun düzeydeki boyutları ve mekan içindeki yerleşimleri ile ses yalıtım değerleri düzeyinin bütünsel projelendirilmesi ile oluşturulmuştur. Yükseltilmiş döşeme ve akustik özelliklerinden dolayı halı, açık ofis çalışma mekanlarında yer kaplama malzemesi olarak tercih edilmiştir.

Açık ofis çalışma mekanlarının yerleşim alanında, kapalı olması sebebi ile mekanik havalandırma kullanılmıştır. Mekanda havanın hareketini ve yenilenmesini mekanik girişli ve çıkışlı sistemler sağlamaktadır.

Açık ofis çalışanlarından olan otuz bir kişiyle yapılmış olan anket sonuçlarına dayanarak hazırlanan karşılaştırmalı mekânsal odaklı analiz tablosuna göre; mekânsal faktörlerin verimli projelendirilmesi tasarlanan çalışma ünitelerinin de kendi içinde bireyselleşmesine etken nitelikleri destekleyebilmektedir (Tablo.2).

Açık ofis çalışma alanlarının çoklu çalışma ünitelerini barındırması, akustik değerleri düşürmekte olduğu sonucuna varılmıştır. Mekan ve yapı akustiğinin verimli projelendirilmesi ve mekana uygun akustiği destekleyen malzemelerin tercih edilmesi iş işleyişine göre verim kaybının değerlerini değiştirmektedir.

Bölücüler ile ayrıştırılmış, kendi içinde kişiselliği barındıran çalışma üniteleri mekânsal faktörlerin olumsuzluğundan daha az düzeyde etkilenmektedir.

Tablo.2. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Mekânsal Odaklı Analiz Tablosu

Mevcut Açık Ofis Tipleri	Aydınlatma		Akustik		Havalandırma		Sirkülasyon Alanlarının Boyutları	
A Tipi – Teknik Ofisler	%93 Yeterli	% 7 Yetersiz	%64 Yeterli (Sessiz Ortam)	%36 Yetersiz (Gürültülü Ortam)	% 89 Yeterli	% 11 Yetersiz	% 89 Yeterli	% 11 Yetersiz
B Tipi – Operasyonel Ofisler	% 100 Yeterli		% 100 Yeterli (Sessiz Ortam)		% 100 Yeterli		% 98 Yeterli	% 2 Yetersiz
C Tipi – Editöryal Ofisler	% 100 Yeterli		% 98 Yeterli (Sessiz Ortam)	% 2 Yetersiz (Gürültülü Ortam)	% 100 Yeterli		% 100 Yeterli	

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

5.4.2. Donatı Odaklı Analiz

Farklı işlevselliğe sahip olan açık ofis çalışma mekanlarında farklı formlara sahip bölücüler kullanılmıştır. Bölücüler ile ayrıştırılmış çalışma mekanlarında, çalışanların birbirleriyle kolayca iletişimde bulunabileceği rahat bir çalışma mekanı yaratılmıştır.

Teknik ofislerde kullanılmakta olan çalışma üniteleri ile kullanıcıya çalışma alanı içerisinde ihtiyacı olabilecek her türlü kullanım kolaylığı sağlanmaktadır. Kablolama yöntemi, çalışma masalarında gizli bir hat üzerinden tüm çalışma birimlerine taşınabilmektedir ve çalışanların ihtiyacı olduğu kablolarla kolayca ulaşması sağlanmaktadır. Depolama amaçlı kullanılan mobilyalar çalışanların kolayca ulaşabileceği gibi yerleştirilmiştir. Özel amaçlı kullandıkları depolama elemanları masa altlarında, ortak kullanılan depolama elemanları ise masa yanlarında bulunmaktadır.

Mekan içinde mekan oluşturulmuş olan operasyonel ofislerin bulunduğu bölümde sınırlandırılmış birim görüntüsü mevcuttur. Ekran yüzleri olarak tanımlanan sunucuların ve konuklarının gerekli durumlarda kullanmaları için tasarlanmış olan operasyonel ofislerin sınırlayıcıları editöryal ofislere göre daha keskin ve belirleyicidir. Operasyonel ofislerde bölücülerin bir bölümü sabitken bir bölümü gerekli durumlardaki değişimlere uygun olabilmesi açısından hareketli tasarlanmıştır.

Kapalı bir mekan görüntüsüne rağmen hareket edebilir bölücüler sayesinde mekanla bir bütün haline gelebilmektedir. Mekan tasarımında hem değişimi hemde devamlılığı sağlamaktadır.

Editöryal ofisler sabit bölücülerden oluşmaktadır. Görsel ve iletişimsel ilişkiyi kaybetmeden, çalışanların, çalışma ünitelerinin arkasında kaybolmasına sebep olmadan tasarlanmış olan bireysel mekan örgütlenmeleri kesintisiz bir şekilde parçalara ayrıştırılmıştır.

Estetiğe önem verildiği gibi çalışanlara da önem verilmiştir ve bu doğrultuda çalışanların daha verimli çalışmalarını sağlayacak ergonomik ve fonksiyonel mobilyalar tercih edilmiştir.

Açık ofis çalışma mekanlarında, gereksiz hiçbir detay ve mobilyanın bulunmadığı, kullanılan mobilyaların yalın tercih edildiği, sadelik ve işlevselliğin ön planda olduğu bir mekan tasarlanmıştır.

Yapılan anket sonuçlarına dayanan karşılaştırmalı donatı odaklı analiz tablosuna göre; ofis tiplerine göre çalışma mekanlarında kullanılmakta olan mekan elemanlarından memnuniyette farklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo.3).

Tablo.3. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Donatı Odaklı Analiz Tablosu

Mevcut Açık Ofis Tipleri	Çalışma Üniteleri		Çalışma Masaları		Depolama		Bölücüler		Kablolama Yöntemi	
A Tipi – Teknik Ofisler	% 73 Yeterli	% 27 Yetersiz	% 77 Yeterli Verim	% 23 Yetersiz Verim	% 80 Yeterli Verim	% 20 Yetersiz Verim	% 71 Yeterli	% 29 Yetersiz	% 88 Olumlu Etki	% 12 Olumsuz Etki
B Tipi – Operasyonel Ofisler	% 100 Yeterli		% 100 Yeterli Verim		% 100 Yeterli Verim		% 100 Yeterli		% 100 Olumlu Etki	
C Tipi – Editöryal Ofisler	% 84 Yeterli	% 16 Yetersiz	% 100 Yeterli Verim		% 100 Yeterli Verim		% 100 Yeterli		% 100 Olumlu Etki	

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

Teknik ofislerdeki yetersizlik oranları, çalışma alanı içerisinde mekan örgütlenmesinin iş işleyişine uygunluğuna rağmen tasarımıyla performatif kişisel mekan örgütlenmesini sunmamasından kaynaklanabilmektedir. Çalışma ünitelerinin kişisel elemanlarla değil tasarımlarıyla kişiselleştirilmiş olması performatif kişisel mekan örgütlenmelerindeki tasarımın verimlikle uygunluğu sağlanabilmektedir.

Operasyonel ofislerin mekan içinde mekan oluşturması, diğery ofislerden onları bağımsız kılmakta olduğu gözlemlenmiştir. Kendi içinde oluşturmuş olduğu sınırlar, kişisel mekan oluşumunun belirleyiciliğini arttırmaktadır. İş işleyişine uygun, donatı odaklı belirlenmiş parametrelerle paralel orantılarda tasarlanmış olması çalışma ünitelerinin sınırlarının keskinliğini belirginleştirmektedir.

Editöryal ofislerde kullanılmış olan bölücülerin, operasyonel ofislerdeki gibi net çizgileri olmasına rağmen, keskin bir planla mekandan ayrıştırılmamıştır. Bu diğery ofis tipleri ile iletişimi koparmadan, hem onlarla iç içe hem de kendilerine ait bir mekana sahip olmalarını sağlamaktadır. Kullanılan mekan elemanları ile işlevsellik aynı paralellerde ve yaklaşık orantılarda olduğu sonucuna varılmıştır.

5.4.3. Kullanıcı Odaklı Analiz

NTV Stüdyosu açık ofis çalışma alanında, çalışanların rahat ve yaratıcı olmalarını sağlamak amacı ile sıcak ve dinamik bir atmosfer yaratmak amaçlanmıştır. Yumuşak ve sıcak tonlar tercih edilmiş, çalışanların rahat bir psikolojide çalışarak daha verimli olmaları amaçlanmıştır. Kullanılan ürünlerin farklılığı mekan fonksiyon farklılığını da belirtmektedir. İç mekan organizasyonu işlevsel ve birimsel olarak projelendirilmiş ve birimlerin kendi içlerindeki örgütlenmesini baskın kılmıştır (Tablo.4).

Teknik ofislerin kesintisiz bir devamlılıkta projelendirilmesi bir bütün içinde hareket eden ofis çalışanlarının iletişimini kolaylaştırmaktadır. Platform düzeninde oluşturulmuş teknik ofis çalışma üniteleri mekan akışının da belirleyicisi görevini de görmektedir. Teknik ofislerdeki şeffaf yaklaşım minimum düzeydeki bölücüler ile ayrıştırılmış, kullanıcılar kendi çalışma mekanlarını kişisel ürünler ve aksesuarlar ile mekana aitlik katmışlardır.

Operasyonel ofisler mekanla hem bir bütün halinde hemde kendi içinde, bölücülerin belirleyiciliğiyle, kişisel mekan oluşumunu kolaylaştırmaktadır.

Editöryal ofislerde görsel ve iletişimsel ilişkinin kaybedilmediği, kendi içinde hem ayrımın hem de bir bütünün barındığı kişisel mekanlar oluşturulmuştur.

Tablo.4. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kullanıcı Odaklı Analiz Tablosu

Mevcut Açık Ofis Tipleri	Kişiselleştirme Elemanları	Sosyal Mesafe ve Etkileşim Elemanları
A Tipi – Teknik Ofisler	Çalışma Üniteri Kişisel Elemanlar	Mekan Genelinde % 26 Tercih Edilen Çalışma Mekanı
		Toplantı Salonları-Dinlenme Salonları
B Tipi – Operasyonel Ofisler	Çalışma Üniteri Kişisel Elemanlar	Mekan Genelinde % 37 Tercih Edilen Çalışma Mekanı
		Toplantı Salonları-Dinlenme Salonları
C Tipi – Editöryal Ofisler	Çalışma Üniteri Kişisel Elemanlar	Mekan Genelinde % 37 Tercih Edilen Çalışma Mekanı
		Toplantı Salonları-Dinlenme Salonları

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

Teknik ofislerin mekan örgütlenmelerinin esnekliği, sosyal mesafe ve etkileşim etkileri ile çalışma mekanının, performatif mekan örgütlenmelerinin verimini olumlu etkilemektedir. Açık ofis mekanında çalışanların kendilerini ifade eden kişisel elemanlar kullanmaları kişinin mekana aidiyet hissetmesine katkıda bulunabilir fakat mekanın bütünsel tasarım etkisini, performatif kişisel mekan örgütlenmesini etkilememektedir. Kişiye özel çalışma mekanlarını sunduğu gibi gerekli durumlarda sosyalleşmeye de katkıda bulunabilmektedir.

Operasyonel ofislerin kendi içinde ayrı bir mekan oluşturmuş yapısı birimler arası iletişimi, sosyal mesafe ve etkileşimi, kullanıcı odaklı analiz yaklaşımına göre, örgütlenme esnekliğinin kapalı etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mekanın bütünsel tasarımın bir parçası olmasına rağmen birimler arası iletişimsel ve sosyal etkisi diğer tip ofislere kıyasla kendi içinde örgütlenme etkisi yüksek verimlilikte olduğu gözlemlenmektedir. Kişiselleştirme elemanlarını mekan örgütlenmesinde barındırdığı gibi kişisel elemanlarla da etkisini arttırabilmektedir.

Editöryal ofislerin hem kendi kişisel mekanlarına sahip olması hemde diğer birimlerle beraber projelendirilmiş olması kişisel mekan örgütlenmesini, iletişimi, sosyal mesafe ve etkileşimi arttırdığı gözlemlenmektedir.

Tablo.5. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Yapılan Gözlem ve Tespitlere Bağlı Analiz

Parametreler		A Plan Tipi – Teknik Ofisler		B Plan Tipi - Operasyonel Ofisler		C Plan Tipi – Editöryal Ofisler
						
Mekansal Odaklı	Aydınlatma	Yapay Aydınlatma		Yapay Aydınlatma		Yapay Aydınlatma
	Akustik	Mekan akustiği + Yapı akustiği		Mekan akustiği + Yapı akustiği		Mekan akustiği + Yapı akustiği
	Havalandırma	Mekanik havalandırma		Mekanik havalandırma		Mekanik havalandırma
	Sirkülasyon Alanlarının Boyutları	% 89 Yeterli	% 11 Yetersiz	% 98 Yeterli	% 2 Yetersiz	% 100 Yeterli
Donatı Odaklı	Çalışma Üniteleri	Modüler Hareketli		Modüler Sabit + Hareketli		Modüler Sabit
	Çalışma Masaları	Modüler		Modüler		Modüler
	Depolama	Modüler Sabit + Hareketli		Modüler Sabit		Modüler Sabit
	Bölücüler	2B Sabit + Şeffaf		3B Sabit + Hareketli + Opak		3B Sabit + Opak
	Kablolama Yöntemi	Kapalı		Kapalı		Kapalı
Kullanıcı Odaklı	Kişiselleştirme Elemanları	Var Hareketli		Var Hareketli		Var Hareketli
	Sosyal Mesafe ve Etkileşim Elemanları	Var Hareketli		Var Sabit		Var Sabit

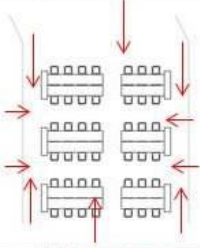
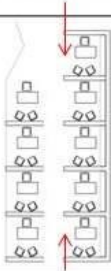
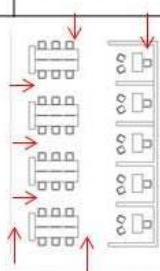
(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

Teknik ofislerde tek platformda çoklu çalışma üniteleri kullanılmaktayken, operasyonel ve editöryal ofislerde bireysel çalışma üniteleri kullanılmaktadır. Editöryal ve operasyonel ofislerde kişisel depolama elemanları kullanılmaktadır. Teknik ofislerde hem bireysel hem de ortak depolama elemanları kullanılmaktadır. Depolama elemanlarının mevcut hali işlevsel ve kişisel yaklaşımlar düşünülerek tercih edilmiştir. Bütün tip ofislerde aynı kapalı kablolama yöntemi uygulanmıştır. Teknik ofislerde tercih edilen mekan elemanları hem ortak çalışma mekanına uygun hem de kişisel yaklaşıma uygun düşünülmüştür. Editöryal ve operasyonel ofislerde kişisel yaklaşım teknik ofislere göre ön plandadır (Şekil.5).

Teknik ofislerde bütün çalışma ünitelerini çevreleyecek şekilde geçiş alanları mevcuttur. Mekan içinde mekan oluşturmuş planlamasıyla operasyonel ofislerde mekan giriş ve çıkışının belirleyicisi olan geçiş alanı mevcuttur. Editöryal ofislerde sirkülasyon alanları diğer birimlerle ilişkisini koparmayacak şekilde planlanmıştır.

Teknik ofislerde çalışma ünitelerini aydınlatacak biçimde düşünülmüş aydınlatma armatürleri kullanılmış ve aynı zamanda bu armatürler mekanda çalışma mekanı ve sirkülasyon alanını ayıracak şekilde belirleyici görevini görmektedir. Operasyonel ofislerde tavan armatürleri çalışma mekanını belirleyecek şekilde planlanmıştır ve bölücülerde çalışma mekanını belirleyen led aydınlatma kullanılmıştır. Editöryal ofislerde bireysel çalışma ünitelerini aydınlatan bireysel tavan armatürleri ve bölücülerde çizgisel planlamayı güçlendiren led aydınlatmalar kullanılmıştır. Mekanda yalnızca mekanik havalandırma kullanılmıştır.

Şekil.5. Alan Çalışması Kapsamında Açık Ofis Çalışma Alanında Mekânsal Organizasyona Ait Karşılaştırmalı Görsel Diagram

	Çalışma Üniteleri	Depolama	Sirkülasyon Alanları	Aydınlatma	Havalandırma
A Plan Tipi – Teknik Ofisler					
	Çoklu Çalışma Üniteleri	Kişisel ve Ortak Depolama Elemanları		Tavan Armatürleri	Mekanik Havalandırma
B Plan Tipi - Operasyonel Ofisler					
	Bireysel Çalışma Üniteleri	Kişisel Depolama Elemanları		Tavan Armatürleri + Led	Mekanik Havalandırma
C Plan Tipi – Editöryal Ofisler					
	Bireysel Çalışma Üniteleri	Kişisel Depolama Elemanları		Bireysel Tavan Armatürleri + Led	Mekanik Havalandırma

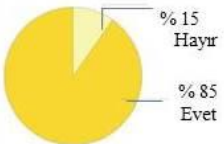
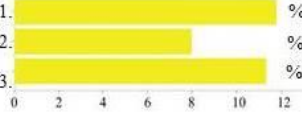
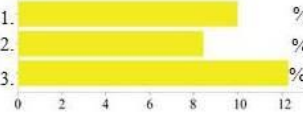
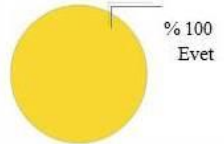
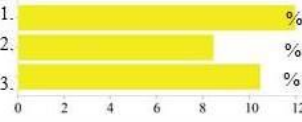
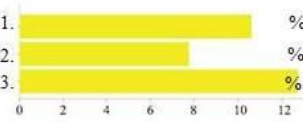
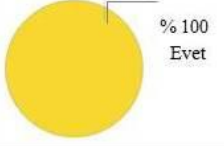
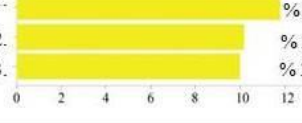
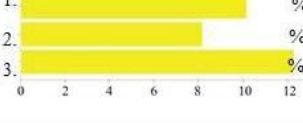
(Sade Arşivi, Ağustos, 2014*)
(* Bu tabloda yer alan görseller Nurus Firması'na aittir.)

Çalışma ünitelerinin komodin ve masalarının üretiminde geri dönüştürülmüş malzemeler kullanılmıştır. Ahşap malzemelerde tekrar kullanılabilen malzemeler tercih edilmişken, metal ayaklarda geri dönüştürülebilir malzemeler tercih edilmiştir. Kullanılan malzemelerin mekana ve iş işleyişine uygun tercih edilmesi iş performansını etkilediği gibi mekânsal bütünlüğü de etkileyebilmektedir.

Depolama elemanlarında fonksiyonelliğe göre yeterlilik değerlendirmesinde, çalışma ünitelerine yakınlığı ilk tercih olmuştur. Ancak hareketli elemanlar olması ve rafların ayarlanabilir olması da hem mekânsal hem de kullanıcı verimini ve fonksiyonelliğini olumlu etkilemekte olduğu gözlemlenmiştir.

Göz hizasında bölücüler kullanılmış tek platform üzerindeki çalışma ünitelerinde gerekli durumlarda toplantı masalarına dönüştürülebilir esnekliğinin olmasının yanı sıra kullanıcı ve birimler arası iletişimi de güçlü kılabilir. Kübik tarzı çalışma mekanlarının, kendi içinde kapalı ve çizgileri net bir yapıya sahip olması, kendi mekan örgütlenmesi içinde esneklik sunabilmektedir. Ancak mekânsal örgütlenmenin esnekliği diğer çalışma ünitelerine kıyasla performatif verimlilik sunabilmektedir.

Şekil.6. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kişisel Yaklaşım Tabloları

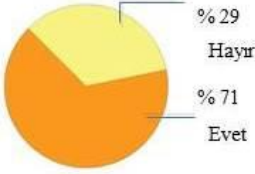
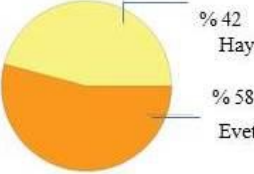
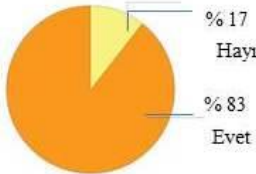
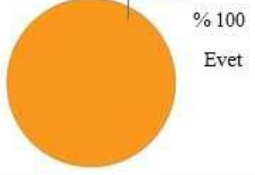
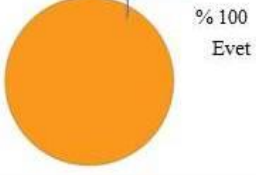
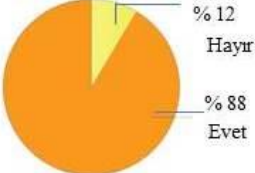
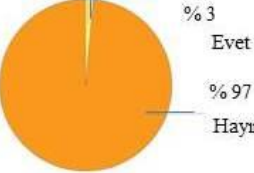
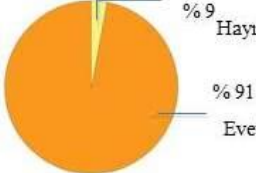
	Kullanılan Çalışma Ünitelerinin Mobilya Malzeme Tercihleri Memnuniyeti	Depolama Ünitelerinin Fonksiyonellik Yeterlilik Değerlendirmeleri	Tercih Edilen Çalışma Üniteleri Değerlendirmeleri
		1. Çalışma ünitelerine yakınlık mesafesine göre 2. Rafların ayarlanabilirliğine göre 3. Hareketli elemanlar olmasına göre	1. Göz hizasında bölücüler kullanılmış çalışma alanı 2. Tek platform üzerinde çoklu çalışma alanı 3. Çerçeve tarzı kübik ofis (ethospace tarzı)
A Plan Tipi – Teknik Ofisler			
B Plan Tipi - Operasyonel Ofisler			
C Plan Tipi – Editöryal Ofisler			

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

Teknik ofislerin çoklu çalışma ünitelerini barındırması sebebi ile dikkat dağınıklığına sebep olan faktörlerin yoğun olduğu görülmektedir. Operasyonel ofislerin kendi içinde, kapalı mekan örgütlenmelerini barındırması, çalışma mekanı içerisinde dikkat dağınıklığına sebep olan faktörlerden uzak kalmasını sağlayabilmektedir.

Mekana ve iş işleyişine uygun projelendirilmiş bir açık ofis çalışma mekanı kullanıcıları hem performans hem de algısal etkileyebilmektedir ve performatif mekanın örgütlenmesini fonksiyonelliğini olumlu etkileyebilmektedir.

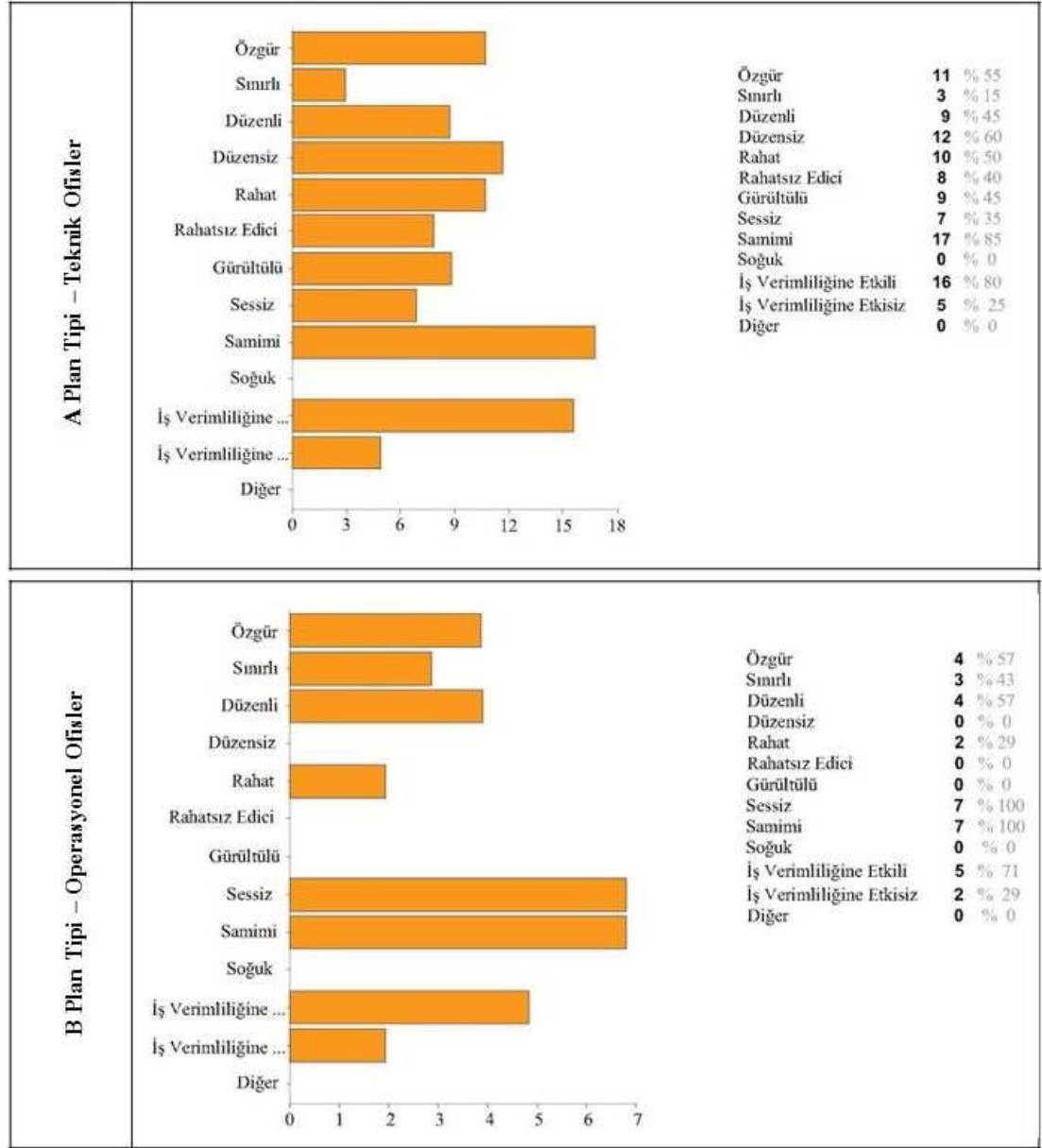
Şekil.7. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Kişisel Yaklaşım Tabloları

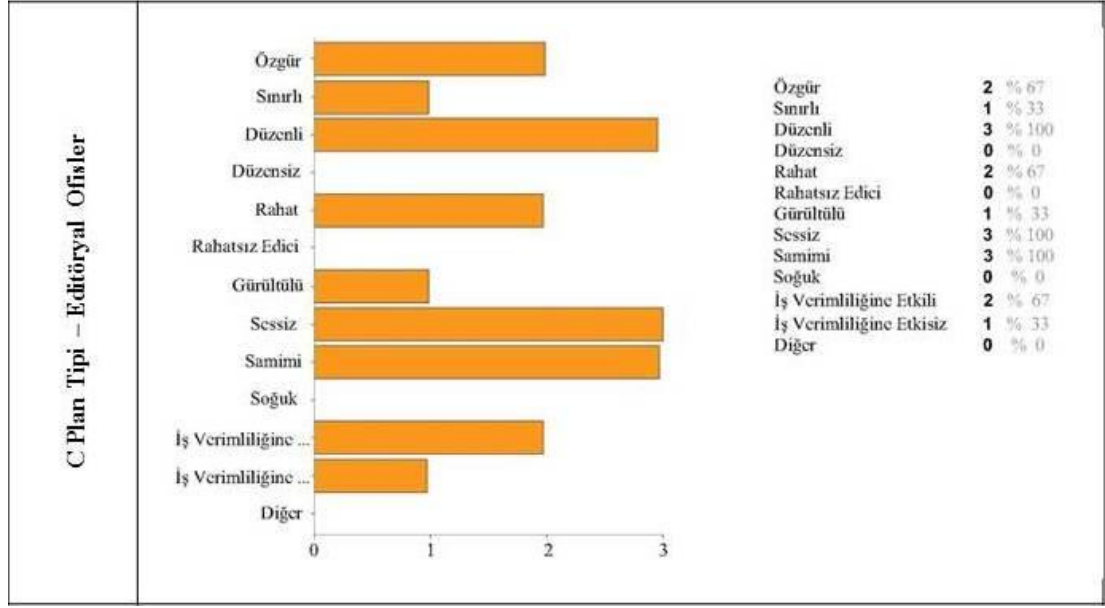
	Dikkat Dağınıklığına Sebep Olan Faktörler Doğrultusunda Memnuniyet	Kullanıcıların Zaman Zaman Kendilerine Ait Çalışma Odasına İhtiyaç Duyması	Çalışma Alanının Planlanmasından Doğan Memnuniyet
A Plan Tipi – Teknik Ofisler	 % 29 Hayır % 71 Evet	 % 42 Hayır % 58 Evet	 % 17 Hayır % 83 Evet
B Plan Tipi - Operasyonel Ofisler	 % 100 Evet	 % 100 Hayır	 % 100 Evet
C Plan Tipi – Editöryal Ofisler	 % 12 Hayır % 88 Evet	 % 3 Evet % 97 Hayır	 % 9 Hayır % 91 Evet

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

Gözlem ve anket sonuçları doğrultusunda değerlendirilmiş parametrelere göre; mekânsal ve donatı odaklı yaklaşımların mekan performansını etkilediği görülmektedir. Kullanıcı odaklı yaklaşımların mekanın sunduğu performansa etkisinin de olduğu görülmektedir. Kişiselleştirme elemanlarının, tasarlanmış mekan elemanları olması, mekan ve kullanıcı verimi arttırabilmektedir ve mekanın performatif örgütlenmesini sağlayabilmektedir (Şekil.8).

Şekil.8. Alan Çalışması Kapsamında Anket Sonuçlarına Dayalı Karşılaştırmalı Açık Ofis Çalışma Mekanı Kullanıcı Etkileri

(Sade Arşivi, Ağustos, 2014)

5.5. Bölüm Sonucu ve Öneriler

Alan çalışması kapsamında incelenen açık ofis çalışma mekanında, kullanıcılar çalışma ünitelerinden ve mekan örgütlenmelerinden genel anlamda memnun olsalar da, bölücüler ile ayrıştırılmış çalışma ünitelerini performatif ve kişisel bulmaktadırlar. Bölücüler ile ayrıştırılmış çalışma ünitelerinin aidiyetlik hissi yaratan mahremiyeti gözetken, fonksiyonelliği içinde barındıran ve birimler arası iletişimi koparmayan tasarımı ile kişisel mekanı sunmakta olduğu gözlemlenmiştir.

Hızlı gelişen ve ilerleyen bir sektörde, bir çok biriminde bir arada bulunması ile daha yoğun tempolu bir ortam oluşmaktadır. Çoklu çalışma mekanında tek platform üzerinde minimum düzeyde bölücüler kullanılmış olan çalışma masalarında, çalışanların kendilerine kişisel alan oluşturmaları bireysel çalışma alanlarına kıyasla güçleşebilmektedir. Açık ofis çalışanlarının büyük bir kısmı, kişisel alan oluşumunu, kullanıcıların kişisel eşyaları ile özelleştirilmesinin ötesinde, kendilerini ait hissedecekleri bölümlenmiş çalışma üniteleri ile sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Her çalışanın kendi kişiliğini yansıtabileceği özel alanlarını oluşturabileceği imkanların sağlanması sadece bölücü elemanlarla sağlanabileceği fikri eksiktir. Kendilerini ifade eden kişisel aksesuarlar, elemanlar, çalışanlara, çalışma mekanlarında özgürlük ve esneklik hissi verdiği için sıcak bir mekan oluşumunu sağlamaktadır. Ancak kişisel elemanlarla değil tasarımıyla kişiselleştirilmiş çalışma üniteleri, çalışma mekanını performatif ve verimli tasarlanmış bir mekana

dönüştürebilmektedir. Mekanın performansı her tip kullanıcıyı olumlu etkileyebilmektedir.

Mekana ve işleyişe uygun tasarlanmış mobilya üniteleri çalışanların mekana aidiyetlik hissini kazanmalarında büyük rol oynamaktadır. Çalışma üniteleri tasarımları ile çalışma alanlarına fonksiyonellik ve esneklik kattığı kadar kullanılan malzeme ile de işlevselliği desteklemektedir. Kullanılan malzeme mekana ve işleyişe uygun tercih edilmelidir. Mekânsal faktörlerin açık ofis çalışanlarını verimlilik açısından etkilediği kadar donatı elemanları da ergonomi, fonksiyonellik ve verimlilik açısından etkilemektedir. Depolama elemanlarını çalışma masalarına yakınlığı kadar rafların ayarlanabilir olması ve hareketli elemanlar olması çalışma mekanının verimliliğini ve fonksiyonelliğini arttırdığı gözlemlenmiştir. Çalışma masalarında bir kanal içinde toplanmış olan kablolar çalışanların istedikleri bağlantılara kolayca ulaşmasını sağlarken aynı zamanda görüntü kirliliği oluşturmamakta ve çalışanları rahatsız etmemektedir.

Açık ofis çalışma mekanlarındaki doğru planlanma, hem sirkülasyon alanları hem de farklı birimler arasındaki iletişimini kopmaması açısından çalışanlara verimli bir çalışma mekanı sunabilmektedir.

Doğal ışık almayan çalışma mekanlarında doğru projelendirme ve armatür tercihleri ile sağlıklı ve yeterli düzeyde aydınlık bir mekana sahip olunabilir.

Yoğun iş temposunun olması ve çoklu çalışma ortamını bir arada barındırması sebebi ile gürültü düzeyinin zaman zaman yüksek olması olası bir durumdur. Mekan ve yapı akustiğinin sağlanmış olması ile gürültü düzeyi minimuma indirilmiştir.

6. SONUÇ

Açık ofis çalışma mekanları, çalışanların bir arada fikir alış verişinde bulunabildiği, aynı ve farklı departmanlar arasında iletişimi kolaylaştırıp bütünleştirebilen, kullanıcı verimliliğini arttırabilen ortamlar olarak tanımlanabilir. Çalışma mekanlarının ve mekan elemanlarının tasarımlarıyla, kullanıcı ve mekan verimliliğini etkileyebilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanı tasarımları tarihsel süreç içinde incelendiğinde; ilk günden günümüze değişimler ve gelişmeler olduğu gözlemlenmiştir. Zamanla ethospace düzenindeki planlamadan kopmuş olduğu, gerekli durumlarda bölücüler ile ayrıştırılmış düzende planlandığı gözlemlenmiştir. İş performansına öncelik veren açık ofis mekan tasarımları zamanla çalışanları ön planda tutan, mekana aidiyetlik hissini kazanmalarını sağlayan tasarımlara dönüşmüştür.

Açık ofis çalışma mekanı tasarımlarında, çalışanlara mekanda aidiyetlik hissetmelerini sağlamak, kişisel mekan oluşturmak, çalışanların algısını yüksek tutmak, özel ofis mekanlarına kıyasla hassasiyet gerektirmektedir. Yalın, kolay algılanabilir ve dikkat dağıtıcı elemanlardan arındırılmış bir iç mekan tasarımı çalışanların algılarını ve verimliliğini yüksek tutmalarını sağlayabilmektedir. Yalın tasarım unsurlarını benimsemek, mekanı kullanışlı bir hacim olarak algılayabilmeyi sağlayabilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanı tasarımlarında; mekan, kullanıcı ve donatı odaklı faktörlerin mekânsal ve işlevsel önceliklerle planlanması, mekan kalitesini, çalışanların mekânsal algılarını, verimliliğini ve performansını etkileyebilmektedir. Mekanları boyut, zemin, mekan elemanları ve aydınlatma etkisi ile bir bütün olarak algılarız. Çalışma mekanlarının tasarımlarında da mekan, kullanıcı ve mobilya ilişkisi kaçınılmazdır. Çalışma mekanlarında tasarımı oluşturan etkilerin herhangi birinde yapılan değişim tüm sistemi etkileyebilmektedir. Gerekli durumlarda yapılmak istenilen değişimlerde, mekanların boyutlarına ve konumlarına çoğu zaman istenildiği gibi müdahale edilemeyeceğinden, genellikle değişimler mekan elemanları ve elamanların tasarımları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Mekanda gerekli durumlarda yapılabilecek değişimlere uygun mobilya tercihleri, mekanda esnekliği ve fonksiyonelliği de sağlayabilmektedir.

Çalışma üniteleri, alan çalışması kapsamında yapılan anket sonuçları doğrultusunda da görüldüğü gibi, kullanıcıların ve mekanın verimini, iş

performansını, fonksiyonelliğini etkileyebilmektedir. Bu durum, kullanıcıların mekan atmosferini olumlu ya da olumsuz algılamalarında etkili olabilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanlarının projelendirilmesinde etkili olan faktörlerden biri de kullanıcı sayısı ve iş işleyiştir. Kullanıcı sayısı ve iş işleyişi mekanda kullanılacak olan çalışma ünitelerinin sayısını, boyutunu ve tasarımını belirlemede etkili olabilmektedir. Çalışma üniteleri, ofis mekanının ana unsurudur. Tercih edilen çalışma ünitelerinin, mekandaki etkisi kadar, malzeme tercihleri de mekan algısını etkileyebilmektedir. Malzeme tercihlerinde net ve yalın olmak, malzemeleri doğal halleri ile kullanmak hem malzemenin dönüştürülebilirliğini sağlarken hem de mekanı yapaylıktan uzak tutarak, çalışanlara doğal bir atmosfer sunabilmektedir.

Açık ofis çalışma mekanlarının tasarımını etkileyen faktörlerden biri de aydınlatma sistemidir. Sadece teknik açıdan doğru projelendirilmiş olan aydınlatma çözümleri yeterli olamamaktadır, iş işleyişi, mimari detaylar ve tefriş ile de bağlantı kurulması mekanda verimli aydınlatmayı sağlamakta etkili olabilmektedir. Aydınlatma tasarımı, amaca, konsepte, projenin tamamına uygun bir bütünlükte tasarlanması mekana ve kullanıcılara ayrıcalık sunabilmektedir. Çalışma mekanlarında verimi yüksek tutmak ve aynı zamanda prestiji arttırmak için yaratıcı çözümler de sunulabilir. Doğal aydınlatmadan faydalanamayan çalışma mekanlarında, mekana uygun projelendirilmiş ve tercih edilmiş aydınlatma armatürleri mekan ve kullanıcı verimliliğini etkilemekte olduğu gözlemlenmektedir.

Açık ofis0 çalışma mekanı tasarımlarında; mekana, iş işleyişine ve kullanıcıya uygun tasarım, verimlilik, fonksiyonellik ve esneklik açısından dikkat edilmesi gereken unsurlardandır. Mekânsal, kullanıcı ve donatı odaklı faktörler doğrultusunda değerlendirilip tasarlanan mekanlar, kullanıcıya performatif, verimli ve fonksiyonel çalışma mekanı sunabilmektedir. Gözlemler ve anket sonuçları doğrultusunda, mekan ve mekan elemanları tasarımlarının kullanıcı verimliliğini etkilediği gözlemlenmiştir. Bu faktörlerin kalitesi ve iş işleyişinin ön planda tutulması, kullanıcıların mekana aidiyetini de kolaylaştırabilmektedir. İhtiyaçlara ve işlevselliğe yönelik düşünülüp tasarlanmış ofis mekanı çözümlerinde, kalıcı, fonksiyonel ve esnek çalışma düzenine uygun, performatif mekan yaratılmış olunabilir. Kişisel elemanlarla değil tasarımla kişiselleştirilmiş açık ofis çalışma mekanları, izlenilen parametrelerin mekana ve kullanıcıya uygun doğrultularda projelendirilmesiyle kişisel mekan örgütlenmelerini destekleyebilmektedir.

Ofis mekanlarının ve mekan elemanlarının tarihsel gelişim süreçleri ve tasarım stratejilerini belirleyen parametreler; mekânsal, kullanıcı ve donatı odaklı faktörler doğrultusunda araştırılmış ve sorgulanmıştır. Bu araştırmalar sonucunda belirlenen parametrelerin kişisel mekan örgütlenmelerindeki etkileri ve tasarım yaklaşımlarıyla planlanan ürün yaratımı performatif kişisel mekanı sunabilmekte olduğu gözlemlenmiştir. Alan çalışması kapsamında incelenen ofis mekanı ve mekan çalışanları ile yapılan anket sonuçları doğrultusunda; tasarımla kişiselleştirilmiş açık ofis çalışma mekanlarının kullanıcılara ve mekana verimlilik kattığı gözlemlenmiştir.

Tasarımla kişiselleştirilmiş açık ofis çalışma mekanlarında kişisel mekan örgütlenmeleri, soyut kendi içinde çizgilerini belirleyen, aidiyet hissi uyandıran verimli, fonksiyonel, esnek ve ergonomik tasarlanmış bir mekan sunabilmektedir. Araştırmalar sonucunda tasarım odaklı ürün yaratımı mekânsal ve işlevsel odaklı verilerle beraber bütünleşik tasarlanmış bir mekan oluşturulduğunda verimli performatif kişisel mekan örgütlenmesini olumlu etkileyebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Anay, H., Özten, Ü., (2011), Biçim Ve İşlev, ESOGÜ Mimarlık Bölümü Yayını
- A.R. Book(1953), Commercial Buildings, New York: E.W. Dodge Corporation
- Arredamento Dekorasyon (1991), ‘‘100 Yıllık Bir Tarih: Modern Ofis’’, Ofis’91 Dergisi
- Arredamento Dekorasyon (1993), ‘‘Oturma Birimleri ’’, Ofis’93 Dergisi,26
- Asatekin, M., (1997), Endüstri Tasarımında Ürün- Kullanıcı İlişkisi, O.D.T.Ü., Ankara
- Ataç, İ., Gül, M., (2000), 21. yy’a Giden Yolda Frankfurt’taki Mimarlık, Yapı224
- Ayaz, E., (2002), Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterlerinin Uygulanabilirliği, Mimarist Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Şubesi, İstanbul
- Bayazit, N., (2007), Tasarımı Anlamak ve Anlatmak, Makaleler, Yapı Dergisi
- Brennan, A., Chugh, J., Kline, T., (2002), ‘‘Traditional Versus Open Office Design, A Longitudinal Field Study’’, Environment and Behaviour
- Brooks, A., (1986), Ergonomic Approaches to Office Layout and Space Planning, U.S.A.
- Buchanan, R., (2001), Design Research And The New Learning, Design Issues 17
- Charles, K., Pero, K., (2006), Open Plan Office Designs-Promoting Organizational Productivity, Construction Canada, V.48,No:4
- Ching D.K.F., (2002), Mimarlık Biçim, Mekan ve Düzen, Yem Yayın
- Cole, R.J., (1999), Building Enviroment Assesment Methots, Clarifying Interiors, Building Research & Information
- COPE Project (2003), Cost Effective Open Plan Environment Project, Institute for Research inConstruction
- Çete, N., (2004), ‘‘ Çalışma Ortamlarında Verimliliğin Arttırılmasının Büro Mekanlarıyla İlişkilendirilmesi’’, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Dalga, P., (2007), Geçmişten Günümüze Ofislerin Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- De Boer, JB. and Fischer, D. (1981), Interior Lighting, Philips Technical Library Kluver Technische Boeker B.V. Dexanter- Antwerpen
- Dökmeci V., Dülgeroğlu Y., Akkal L.B., (1993), İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları, Literatür Yayınları, İstanbul

- Edward, S.,(1993), Furniture History, Kanada, Hidson Publising
- Erentok, M., (1991), ‘‘ A’dan Z’ye Açok Ofis’’, Arredamento Dekorasyon, Ofis’91 Dergisi
- Eriç, M., Ersoy, H.Y., (1995), Yapı Biyolojisi, Ekolojik Denge ve Yapı Malzemesi İlişkisi, Yapı Dergisi YEM.S.163
- Farbstein, J.D., (1985), Using The Program, Programming The Built Environment, Edited By: Preiser F.E.W.,Van Nostrand Reinhold, New York
- Gottscalk, Q.,(1968), Flexible Venbaltungsbauten Verlag Schnelle, Quickborn, Germany
- Gönen, E., (1998), ‘‘İş ve Gücü Planlaması’’, No:1054, A.Ü. Ziraat Fak.Yayınları, Ankara
- Grandjean, E., (1969), ‘‘Fitting The Task to Man: An Ergonomic Approach’’, Francis and Taylor, London
- Hasol, D., (1975), Ansikolopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM yayınları, İstanbul
- İncir, G., (1987), Güdüleyici Çalışma Ortamı ve Verimlilik, Birinci Ulusal Ergonomi Kongresi, MPM, İstanbul
- İzgi U., (1999), Mimarlıkta Süreç-Kavramlar İlişkiler, YEM Yayınları
- Jodidio, P.,(1994), Sir Norman Foster, Taschen Yayınları
- Kalınkara V.,(2006), Tasarım Ve Dekorasyon, Gazi Kitapevi, Ankara
- Karabiber Z., (1994), ‘‘Açık Planlı Bürolarda Akustik Sorunlar’’, Tasarım Dergisi,Sayı:49
- Kroenke, D., (1989), Management Information Systems, Mc Graw Hill Book Company, Berkshire
- Lehman – Smith,D.,(2002), Building Type Basics For Office Buildings, Chapter 3 Interior Architecture
- Lüchinger, A., (1981) ‘‘Structualism in Architecture and Urban Planning’’, Cosmopress Genf.
- Malhan, K., (1999), Çağın Hızla Gelişen Ofisinde; Tasarım,Yapı:213
- Naghavil, Ş., (1995), ‘‘Büro Binalarında İç Mekan Düzenlemesi’’, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enst.
- NRCC, (2004), Workstation Design For Organization Productivity
- Okutan, M., (2001). ‘‘4 Times Square: Ekolojik Teknoloji’’, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi
- Özkan, Ü., (2002), Ofis+İletişim ve Ergonomi, İstanbul, İstanbul Yayıncılık

- Özkul, A. (2000), Ergonomi, Eskişehir, Anadolu Yayınları
- Özmimar, S., (2002), Teknolojinin Mimari Ürüne Yansımaları Üzerine Bir Araştırma, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Özok, A.,(1997), Ergonomik Açıdan Çalışma Yeri Düzenlenmesi ve Antropometri, İstanbul, Metal Sanayi Sendika Yayınları
- Philips, (2000), Aydınlatma Tekniklerinin Temel Kavramları, İstanbul
- Sallworth, E.O.,(1996), “Recent Developments of Office Design”, 14, Copyright MCB Universitypress, 14(1/2)
- Sharp, E., (2002), “The Anvantages Of Open Office Systems.” Ball State University, Munice, Indiana
- Uzun. O., (2006), İşlevsellik ve Esneklik Kavramlarının Salon İç Mekanı ve Donanımı Boyutunda Analizi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Ünügür S.M.,(1989), Bina Tasarımının Temel İlkeleri, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Wells, M., Thelen, L., (2002), “ What Does Your Work Space Say About? The Influence of Personality, Status and Workspace Personalizaton’’, Environment and Behaviour
- Winter, F., (1992), Domus Dergisi New York
- Yamaçlı, R., (1999), “ Mimari Tasarım ve Görsel Çevre Etkileşimi Bağlamında Yer Kavramı: İstanbul Edirnekapı-Fatih-Şehzadebaşı Aksı Örneği
- Yener, N., (2002), Gelişim Süreci İçinde Malzeme Yapım Yönetimi Biçim İlişkisi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Yılmaz, A., (2005), Dünden Bugüne Mobilya Tasarımı ve Teknolojisi, Scala Yayın,İstanbul, s., 193
- Yıldırım, K.,(1990), Konut Mutfaklarının Mekan ve Donatı Organizasyonunda Ergonomik Yaklaşım, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yüksel, E., (2008), Ekolojik Kapsamda Malzeme ve Mobilya Tasarımına Etkileri, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

İNTERNET KAYNAKLARI

Fotoğraf 1. Durham Başrahibi Lawrence Minyatürü, (2014),

http://en.wikipedia.org/wiki/Lawrence_of_Durham

Fotoğraf 2. Jean Mielot Minyatürü, (2014),

http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Mi%C3%A9lot

Fotoğraf 3. Sekreter Masası, (2006),

<http://www.artfinding.com/Artwork/Desks/Pierre-Garnier/Louis-XVI-secretaire-de-voyage/5911.html>

Fotoğraf 4. Modern Verimlilik Masası, (2014),

<http://www.houzz.com/photos/4767323/kathy-ireland-Home-by-Martin-Mount-View-Efficiency-Double-Pedestal-Desk-with-Opt-modern-desks->

Fotoğraf 5. Wotoon Ofis Dolap Sekreteri, (2002),

<http://www.liveauctioneers.com/item/956698>

Fotoğraf 6. Aksiyon Ofis 1, (2012), <http://conf.idec.org/2012/the-prefabricated-office/>

Fotoğraf 8. Ethospace Sistem Örneği, (2014), <http://www.ethospace.com/ethospace-cubicles/>

Fotoğraf 9. Panelsiz Açık Ofis Mobilya Üniteleri Örneği, (2012),

<http://www.stylepark.com/en/news/how-the-office-became-what-it-is-today/335695>

Fotoğraf 10. Centraal Beheer Binası ve İç Mekan Görünüşü, (2013),

<http://www.studyblue.com/notes/note/n/survey-final-4-2013/deck/6727627>

Fotoğraf 14. Çalışma İstasyonu Örnekleri, (2011),

<http://www.kadinlarsitesi.net/mobilya/en-yeni-ofis-mobilyalari.0.html/attachment/moduler-ofis-mobilyalari> , (2012),

<http://modernofismobilyalari.wordpress.com/tag/ofis-mobilyalari-2/>

Fotoğraf 15. Ergonomik Sandalye Örneği, (2013), <http://dekorsahane.com/ofis-buro/okamura-2014-ofis-koltuk-modelleri/attachment/en-son-trend-okamura-ofis-koltuklari-3>

Fotoğraf 16. Algılanması Düşük Olan Taban Düzlemine Bir Örnek, (2013),

<http://www.timgrubu.com/2013/01/14/19-yy-mimarisi-icinde-yenilikci-bir-ofis/>

Fotoğraf 17. Yükseltilmiş Taban Düzlemi Örneği, (2012),

<http://www.mimdap.org/?p=95835>

Fotoğraf 18. Baş Üstü Düzlemi Örneği, (2012),

<http://erdaldagli.wordpress.com/2012/10/13/gittigidiyor-ofis-oso-mimarlik/>

Fotoğraf 19. Yatay Ve Düşey Düzlemlerin Ortak Kullanımdaki Etkisi, (2007), Nurus Firması

Fotoğraf 20. L Şeklindeki Düzlemler, (2007), Nurus Firması

Fotoğraf 21. Times Meydanı 4 Binası, (2003),

<http://www.everystockphoto.com/photo.php?imageId=1072990>

Fotoğraf 22. Commerzbank Binası, (2007),

<http://news.kievukraine.info/2007/09/commerzbank-buys-60-of-ukraines-bank.html>

Fotoğraf 23. Doğuş Center Maslak, (2007),

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=46233>

Nurus Firması. <http://www.nurus.com/tr>

Şekil 1. Action Office 2 Tipi Ofis Yerleşimi Örneği, (2014),

<http://www.hermanmiller.com/research/research-summaries/forward-thinking-why-the-ideas-from-the-man-who-invented-cubicles-still-make-sense.html>

EKLER

Ek-1: Anket

ANKET

Açık ofis çalışma alanlarında tasarım faktörlerinin ve mekânsal faktörlerin çalışanlar üzerindeki etkilerini incelemek ve çalışanların iş verimliliğini arttırmak için mekanı daha fonksiyonel ve esnek bir hale getirebilmenin, detaylı, gözlemsel ve deneyimsel araştırmanın yollarını bulmak amaçlı yaptığım bu ankette kendi deneyimlerinize yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim.

1. Günlük çalışma süreniz
2. Çalışma alanınızda doğal aydınlatmadan faydalanabiliyor musunuz?
3. Ofisinizin aydınlatma düzeyinden memnun musunuz?
4. Mekanik havalandırmayı yeterli buluyor musunuz?
5. Çalışma alanınızın planlamasından memnun musunuz?
6. Çalışma ünitenizdeki mobilyaların doğru tercih edildiğini düşünüyor musunuz?
7. Çalışma ünitenizdeki mobilya malzeme tercihlerinin doğru yapıldığını düşünüyor musunuz?
8. Çalışma ünitelerinin kablolama yöntemi çalışma performansınızı etkiler mi?
9. Çalışma ünitenizdeki depolama elemanları yeterli oluyor mu?
10. Depolama elemanlarının fonksiyonelliğini neye göre değerlendirirsiniz?
 - Çalışma ünitelerine yakınlık mesafesine göre
 - Raflarının ayarlanabilirliğine göre
 - Hareketli elemanlar olmasına göre
11. Ofisinizde, çalışmalarınızda dikkat dağınıklığına sebep olan faktörler var mı?
12. Ofis içinde ki gürültü düzeyi iş performansınızı etkiliyor mu?
13. Zaman zaman kendinize ait bir çalışma odasına ihtiyaç duyuyor musunuz?
14. Sirkülasyon alanlarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
15. Sosyal mesafe ve ünite ilişkilerine göre değerlendirdiğimizde hangisini tercih edersiniz?

1	2	3

16. Açık ofis çalışma alanında hangisini tercih edersiniz?

- Göz hizasında separe edilmiş çalışma alanı
- Tek platform üzerinde çoklu çalışma alanı
- Çerçeve tarzı kübik ofis (ethospace tarzı)

17. Açık ofisi nasıl buluyorsunuz?

- Özgür () Sınırlı ()
- Düzenli () Düzensiz ()
- Rahat () Rahatsız Edici ()
- Gürültülü () Sessiz ()
- Samimi () Soğuk ()
- İş Verimliliğine Etkili () İş Verimliliğine Etkisiz ()

ÖZGEÇMİŞ

6 Aralık 1984 tarihi, Ordu İli Fatsa İlçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi yine aynı ilçede tamamladıktan sonra, Girne Amerikan Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2010 yılında mezun olduktan sonra, yaklaşık bir sene kadar Ankara’da, iki sene de Bursa’da Yapı ve Tasarım Şirketlerinde çalıştım. 2012 yılında da, Beykent Üniversitesi, İç Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Sema SADE